

Praktične
smjernice
za održivo
poslovanje

IZDAVAČ

Hrvatska gospodarska komora

ZA IZDAVAČA

dr.sc. Luka Burilović

GLAVNA UREDNICA

Marija Šćulac

AUTORI ANALIZE

Kristina Grbavac
Adriana Grzunov
Domagoj Jakobović
Martina Rupčić
Damjan Spoja

IZVRŠNA UREDNICA

Tamara Kelava

GRAFIČKO OBLIKOVANJE, UREĐIVANJE I PRIPREMA

Emil Čubretović

LEKTOR

Sandra Baksa

DATUM IZRADE

Lipanj 2024.

**ESG vodič je autorsko djelo Hrvatske gospodarske komore, prilikom korištenja navoda ili podataka potrebno je navesti kao izvor: Hrvatska gospodarska komora, lipanj 2024.

SADRŽAJ

UVOD	4
01. ŠTO JE ESG I ZAŠTO JE VAŽAN?	5
1.1. Važnost ESG-a	5
1.2. ESG čimbenici i dvostruka značajnost	6
02. GLAVNE ESG STRATEŠKE SMJERNICE	10
2.1. Program održivog razvoja UN-a i Pariški sporazum	10
2.2. Europski akcijski plan	11
2.3. Europski zeleni plan i Spremnost za 55 posto	12
03. GLAVNA ESG REGULATIVA	15
3.1. CSRD	16
3.2. CSDDD	22
3.3. EU taksonomija	23
3.4. SFDR	27
3.5. EU ETS	28
3.6. CBAM	28
3.7. Direktiva o energetske učinkovitosti	29
3.8. Direktiva o energiji iz obnovljivih izvora	30
3.9. Direktiva o zelenim tvrdnjama	31
3.10. Direktiva o jačanju položaja potrošača u zelenoj tranziciji	32
3.11. Uredba o ekološkom dizajnu	32
3.12. Direktiva o pravu na popravak	34
3.13. Direktiva o jednakosti spolova	34
3.14. Direktiva o jednakim plaćama muškaraca i žena	35
3.15. Direktiva o poboljšanju rodne ravnoteže među direktorima uvrštenih trgovačkih društava	35
3.16. Uredba o transparentnosti i integritetu aktivnosti dodjele okolišnih, socijalnih i upravljačkih rejtinga	36
04. ODRŽIVO FINANCIRANJE	37
4.1. Što je održivo financiranje i zašto je važno?	37
4.2. Nadzorna očekivanja povezana s upravljanjem rizicima i financijskih institucija (ESB očekivanja prema financijskim institucijama)	38
05. ESG RATING (ESG OCJENJIVANJE)	40
5.1. Što je ESG rating?	40
5.2. Koji su kriteriji za izradu ESG ratinga?	40
5.3. Zašto ESG rating?	41
5.4. HGK ESG rating	41
06. POJMOVI I ZNAČENJE KRATICA	45

UVOD

U svijetu koji se sve više suočava s brojnim globalnim izazovima – klimatskim promjenama, rastućom nejednakošću, balansiranjem gospodarskih i društvenih potreba, sve većim gubitkom biološke raznolikosti, iscrpljivanjem prirodnih resursa te urbanizacijom i njezinim utjecajem na okoliš i društvo, nužno je preispitati tradicionalne poslovne modele. Kao reakciju na te izazove sada ulagači, regulatori, ali i potrošači i zaposlenici sve više zahtijevaju da poduzeća budu ne samo dobri upravitelji financijskog već i prirodnoga i društvenoga kapitala te da razvijaju potrebne poslovne modele i upravljačke okvire koji ove zahtjeve podržavaju i transparentno o njima izvještavaju.

Investitori i financijske institucije zahtijevaju povećanu transparentnost, posebice u kontekstu informacija o okolišnim, društvenim i upravljačkim, odnosno **ESG** (engl. Environmental, Social and Governance) čimbenicima i rizicima koji značajno utječu na financijske performanse poduzeća. ESG elementi postaju sve prisutniji u procesu donošenja odluka o ulaganjima, čime se ESG učvršćuje kao ključna komponenta u perspektivi upravljanja kapitalom odgovarajući na globalne izazove i potrebe budućnosti.

Hrvatska gospodarska komora kao partner hrvatskoga gospodarstva svjesna je nužnosti prioritetne prilagodbe poslovanja klimatskim promjenama i društvenim potrebama. HGK prepoznaje značajan utjecaj poslovne zajednice na okoliš i društvo te aktivno radi na promicanju odgovornog poslovanja. Podržavajući hrvatska poduzeća u donošenju strateških odluka temeljenih na principima održivosti, radi ostvarivanja zajedničkih ciljeva gospodarskog napretka i održivog razvoja uz neto pozitivan utjecaj na društvo i okoliš, HGK je pokrenula niz inicijativa, programa i alata koji potiču odgovorno i održivo upravljanje. Tim aktivnostima HGK osluškuje potrebe gospodarskih subjekata i potiče konstruktivan dijalog o ključnim ekonomskim temama i ostvarivanju gospodarskog napretka održivim razvojem koji uključuje društvene i okolišne komponente.

Kome je namijenjen ovaj ESG edukacijski materijal?

Širokom spektru dionika, uključujući hrvatska poduzeća koja se nastoje uskladiti s principima održivog razvoja, investorima i financijskim institucijama zainteresiranim za utjecaj ESG čimbenika na financijsku stabilnost i rast, zaposlenike i upravljačke timove u implementaciji prakse odgovornog poslovanja, potrošačima i širu javnost koji traže transparentnost u poslovanju nevladinih organizacijama koje promiču održivost i korporativnu odgovornost. Materijal služi kao opći pregled za sve te skupine pružajući ključne informacije za navigaciju kroz teme održivosti.

Koji je cilj ovoga ESG edukacijskog materijala?

Upoznati korisnike s važnošću i utjecajem ESG čimbenika u modernom poslovnom i financijskom okruženju te steći osnovna znanja i vještine radi boljeg razumijevanja i usklađivanja s globalnim trendovima, zakonskim obvezama te izazovima koji iz njih proizlaze.

HGK ESG edukacijski materijal obuhvaća sljedeća poglavlja:

1. Značenje, važnost i razvoj ESG koncepta i strateških smjernica
 2. Regulatorne okvire
 3. Održivo poslovanje i financiranje
 4. ESG rating (ocjenjivanje).
-

01

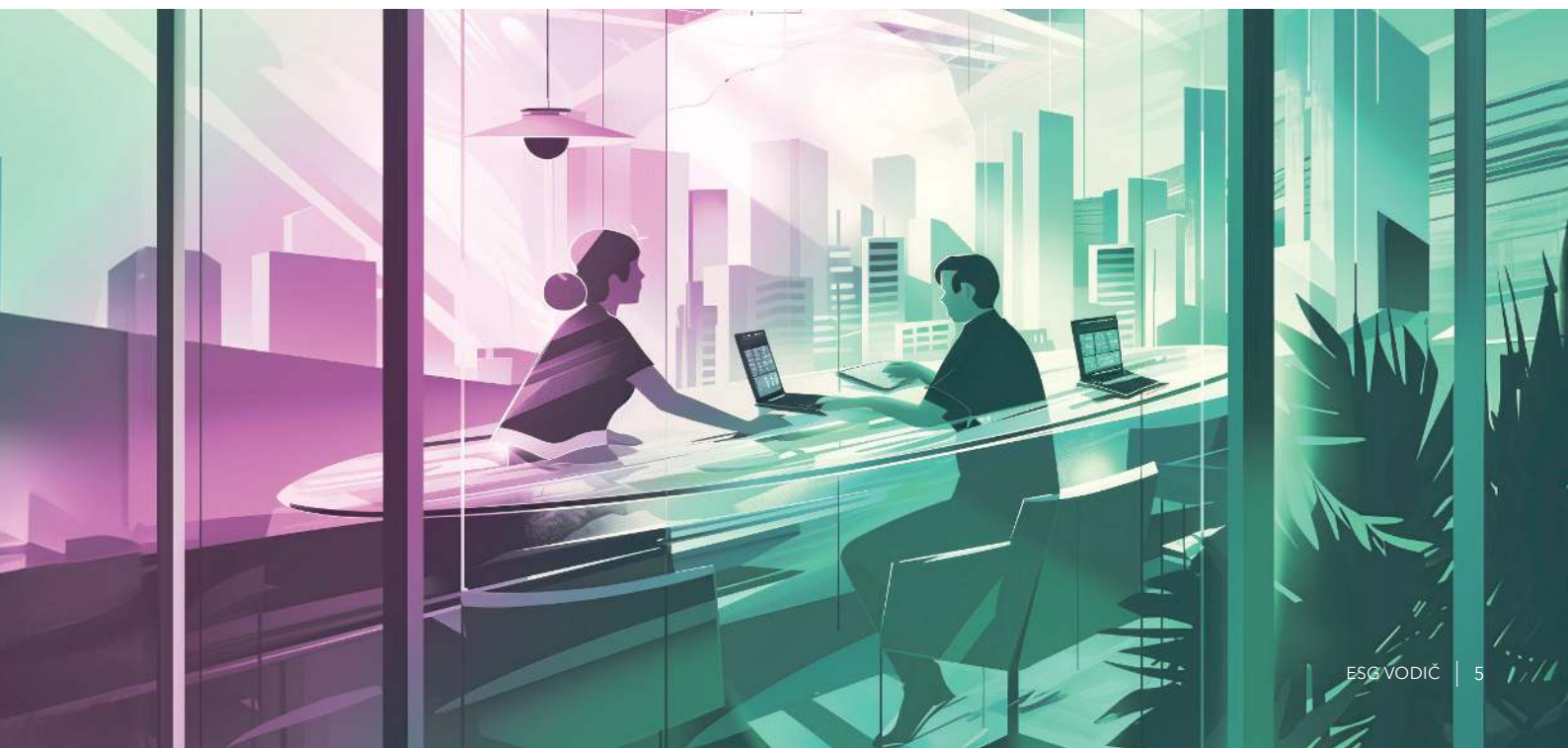
ŠTO JE ESG I ZAŠTO JE VAŽAN?

> 1.1. Važnost ESG-a

ESG predstavlja okvir koji se upotrebljava u analizi ulaganja i korporativnom izvještavanju pomažući dionicima razumjeti kako organizacija upravlja rizicima i prilikama u vezi s pitanjima održivosti. ESG pruža sveobuhvatni pogled na održivost, naglašavajući da se ona ne odnosi samo na okolišna pitanja. Iako se pojam ESG često upotrebljava u kontekstu ulaganja, uključeni dionici nisu samo investitori već i kupci, dobavljači, zaposlenici i šira javnost, koji su sve više zainteresirani za održivost operacija poduzeća.

Koncept održivosti, koji je širi i sveobuhvatniji od ESG-a, prvi put jasno je definiran u izvještaju Svjetske komisije za okoliš i razvoj (Bruntland komisija) iz 1987. godine. Ovaj izvještaj opisuje održivost kao **“razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnjosti bez ugrožavanja sposobnosti budućih generacija da zadovolje svoje vlastite potrebe”**. Ta je definicija postavila temelje za mnoge kasnije politike i prakse održivog razvoja.

Godine 1994. John Elkington primijenio je ovaj koncept na poslovanje u vidu termina trobilančnog pristupa (triple bottom line) raspravom o mjerenju poslovne uspješnosti kroz tri perspektive: **ljude, planet i profit (3P)**. Kako je ova ideja postajala prihvaćena, dionici su počeli agresivnije zagovarati potrebu za većom korporativnom transparentnošću i odgovornošću prema navedenom pristupu.

Termin ESG-a prvi put službeno je uveden dokumentom Who Cares Wins iz 2004. godine, izrađenim pod vodstvom Ujedinjenih naroda. Njime se dodatno razrađuje održivost s fokusom na financijsko ulaganje u promjenjivom globalnom okružju naglašavajući integraciju ESG pitanja u financijske analize i investicijske odluke. Izvještaj, koji su podržale vodeće financijske institucije, jasno stavlja do znanja da upravljanje okolišnim, socijalnim i upravljačkim pitanjima direktno utječe na kvalitetu upravljanja poduzećima te njihovu sposobnost da uspješno konkuriraju, upravljaju rizicima i anticipiraju regulatorne promjene.

Značaj ESG-a zamjetno je porastao posljednjih godina prelazeći iz inicijalnoga koncepta u strukturirane i formalizirane prakse koje čine temelj modernog poslovanja. Ova transformacija kulminira uspostavljanjem dobrovoljnih i u konačnici obveznih **standarda izvještavanja o održivosti**, koje poduzećima pruža strukturirani okvir za objave o svojim naporima i utjecajima u ovim ključnim područjima te nudi perspektivu pomoću koje šira zajednica – investitori, kupci, zaposlenici i regulatori – može procijeniti i usporediti predanost poduzeća održivosti i etičkim praksama te uspješnost upravljanja ESG rizicima, što jasno pokazuje da je vrijeme kada se uspjeh poslovanja mjerio samo financijskim rezultatima prošlo.

Stoga, u nastavku, akronim ESG promatramo u smislu **okolišnih (E), društvenih (S) i upravljačkih (G)** čimbenika održivosti koje poduzeća uzimaju u obzir pri izradi svoje strategije i izvještaja o održivosti.

> 1.2. ESG čimbenici i dvostruka značajnost

Okolišni čimbenici (E) – usmjereni su na međuodnos poslovanja i prirodnog okoliša. Omogućuju procjenu odgovornosti poduzeća u aktivnostima koje mogu utjecati na okoliš te učinkovitosti upravljanja okolišnim rizicima i prilikama na poslovanje radi smanjenja negativnog utjecaja na ekosustave i promicanja održivog razvoja te primjerenog adresiranja klimatskih rizika. Procjenjuje se koliko se poduzeće učinkovito koristi resursima, smanjuje zagađenje i emisije stakleničkih plinova te kako upravlja otpadom. Poduzeća koja aktivno rade na zaštiti okoliša i implementiraju održive prakse kružne ekonomije mogu poboljšati svoj ugled i konkurentnost na tržištu. Najbitnije teme su:

-
- **Upravljanje resursima:** evaluacija toga kako poduzeće upravlja prirodnim resursima kojima se koristi u svojim operacijama
 - **Energetska učinkovitost:** analiza mjera koje poduzeće primjenjuje za smanjenje potrošnje energije i povećanje učinkovitosti
 - **Emisije stakleničkih plinova:** mjerenje količine emisija stakleničkih plinova koje poduzeće ispušta te strategije za njihovo smanjenje ili neutralizaciju
 - **Otpad i recikliranje:** procjena o tome kako poduzeće upravlja otpadom, uključujući prakse minimizacije otpada, recikliranje i ponovnu upotrebu materijala
 - **Bioraznolikost i zaštita ekosustava:** analiza utjecaja poslovnih aktivnosti na lokalne ekosustave i mjere koje se poduzimaju za zaštitu i obnovu bioraznolikosti
 - **Klimatske promjene i rizici:** strategije koje poduzeće implementira kako bi se prilagodilo utjecajima klimatskih promjena i smanjilo svoj doprinos globalnom zatopljenju.
-

Društveni čimbenici (S) – usmjereni su na međuodnos poslovanja i društva odnosno šireg skupa dionika poduzeća. Obuhvaćaju interakciju poduzeća s raznim skupinama radi unapređenja društvenog blagostanja: s kupcima, zaposlenicima, dobavljačima i lokalnim zajednicama. Promišljenim politikama prema zaposlenicima, pažljivom procjenom rizika i ugovorima

s dobavljačima, poduzeća mogu ojačati društvene vrijednosti unutar svojih struktura. Ovi čimbenici posebno vrednuju napore za smanjenje nejednakosti, poštovanje ljudskih prava te zaštitu zdravlja i sigurnosti radnika i zajednica. Primjenjuju se na sve razine poduzeća, od uprave do proizvodnih pogona u lancu opskrbe. Najbitnije teme su:

- **Zdravlje i sigurnost na radu:** politike i prakse koje osiguravaju sigurnost radnog okruženja za zaposlenike
- **Radni uvjeti i ljudska prava:** prakse u vezi s pravima radnika uključujući pravedne plaće, poštovanje radnog vremena te izbjegavanje prisilnog ili dječjeg rada
- **Raznolikost, uključivost i jednake prilike:** inicijative za promicanje raznolikosti na svim razinama organizacije te osiguravanje pravedne zastupljenosti i prilika
- **Odnosi sa zajednicom:** angažman poduzeća s lokalnim zajednicama i njegov doprinos lokalnom razvoju
- **Zadovoljstvo korisnika:** način na koji poduzeće upravlja odnosima sa svojim korisnicima uključujući kvalitetu proizvoda/usluga i korisničku podršku
- **Ulaganje u zajednicu:** dobrovoljni doprinosi poduzeća društvenim, obrazovnim ili kulturnim ciljevima.

Upravljački čimbenici (G) – usmjereni su na transparentno, etičko i odgovorno upravljanje poduzećem. Dobre prakse upravljanja potiču povjerenje dionika i stabilnost te pomažu poduzećima učinkovito upravljati rizicima i prilikama. Ovi čimbenici obuhvaćaju način na koji je poduzeće organizirano i vođeno te na koji se osigurava odgovornost i transparentnost u svim poslovnim procesima. Procjenjuje se učinkovitost upravljačke strukture, primjerenost unutarnjih kontrola, usklađenost s regulativama te etičke prakse koje se primjenjuju u poslovanju cijelog vrijednosnog lanca. Poduzeća koja implementiraju visoke standarde upravljanja mogu povećati povjerenje investitora i drugih dionika te osigurati dugoročnu održivost i uspjeh. Najbitnije teme su:

-
- **Struktura uprave i nadzornog odbora:** ocjenjuje se upravljanje poduzećem uključujući raznolikost i neovisnost upravljačkog tijela i nadzornog odbora te njihove kvalifikacije
 - **Politike i prakse korporativnog upravljanja:** uključuju pravila o transparentnosti, etičkim kodeksima, sprečavanju mita i korupcije, protokolima za upravljanje sukobom interesa i mehanizmima za nadzor
 - **Upravljanje rizicima:** sposobnost poduzeća da identificira, procijeni i upravlja internim i eksternim rizicima
 - **Transparentnost izvještavanja:** redovito i transparentno izvještavanje o financijskim i nefinancijskim aspektima poslovanja uključujući održivost
 - **Usklađenost s propisima:** mjere koje poduzeće poduzima kako bi osiguralo poštovanje relevantnih zakona, pravila i standarda
 - **Struktura naknada:** evaluacija sustava naknada za upravu osiguravajući da su poticaji vodstva usklađeni s dugoročnim interesima dionika i održivošću poslovanja.
-

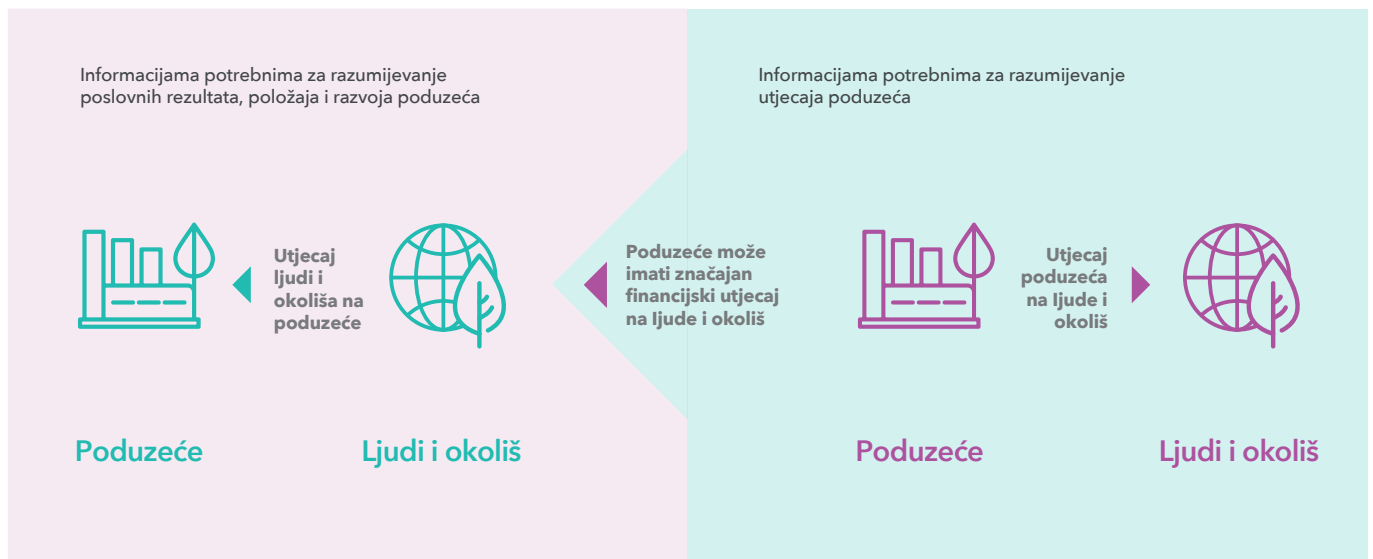
Poduzeće može utjecati na okoliš i društvo svakim od ESG čimbenika održivosti, a istodobno ti isti čimbenici mogu predstavljati rizike za poduzeće i utjecati na njegov financijski rezultat. Ovi različiti pristupi utjecaju ESG čimbenika zanimaju različite dionike. Ulagači su najviše zainteresirani za to kako ESG rizici i prilike utječu na poslovni model i financijski rezultat poduzeća, dok su ostali dionici (javnost, regulatori, lokalna zajednica itd.) najviše zainteresirani za to kako poduzeće pozitivno ili negativno utječe na okoliš i društvo. Stoga je istaknuta potreba za izvještavanjem u oba smjera, odnosno dvostruka procjena značajnosti (materijalnosti).

Dvostruka značajnost (materijalnost) koncept je prema kojem poduzeća moraju razmotriti kako njihove radnje utječu na ljude i planet, ali i kako ESG čimbenici mogu financijski utjecati na njih. Načelo dvostruke značajnosti potiče poduzeća da pristupaju održivosti iz dvije različite perspektive:

-
- **Financijska značajnost:** uključuje sve vanjske utjecaje na održivost koji bi interno mogli utjecati na buduću profitabilnost poduzeća
 - **Značajnost (materijalnost) utjecaja:** uključuje sve utjecaje poslovnih aktivnosti poduzeća na dionike uključujući utjecaje na društvo i okoliš.
-

Pitanje održivosti ispunjava kriterije dvostruke značajnosti (materijalnosti) ako je značajno **iz jedne ili obje perspektive**. Dvostruka značajnost jest koncept koji uvodi Direktiva o korporativnom izvještavanju o održivosti (**CSRD**) i koji se mora primijeniti u procjeni značajnosti prema Europskim standardima izvještavanja o održivosti (**ESRS**), o čemu će biti više riječi u nastavku. Nudi kriterije za određivanje je li pitanje održivosti materijalno za poduzeće i njegove dionike i mora li stoga biti uključeno u izvještaj o održivosti poduzeća (grafički prikazano u nastavku).

Direktiva (engl. CSRD) objašnjava da treba izvještavati o:

Izvor: Prilagođeno iz Smjernica za izvještavanje o klimatskim podacima Europske komisije (lipanj 2016.)

Uzimajući u obzir okolišne, društvene i upravljačke čimbenike u izvještajima o održivosti, ulagači, analitičari i drugi dionici mogu bolje procijeniti rizike i prilike povezane s poduzećem. Ulagači su sve više zainteresirani za ulaganje u poduzeća koja su društveno i okolišno odgovorna jer to ne samo da **smanjuje rizike** povezane s mogućim negativnim utjecajima (npr. regulatorne kazne i/ili zahtjevi, reputacija, ograničenja u poslovanju, gubitak kupaca i dr.) već može **stvoriti i poslovne prilike** i poboljšati ugled poduzeća (npr. jačanje konkurentne pozicije na tržištu, inovativnost, osvajanje novih tržišta i kupaca, poticanje učinkovitosti unutar poduzeća, poboljšanje energetske učinkovitosti, optimizacija korištenja resursima i dr.).

Na primjeru brojnih poduzeća utvrđena je povezanost između ESG čimbenika i stvaranja financijske vrijednosti. Naime, ESG čimbenici mogu poslužiti kao strategija za stvaranje vrijednosti utječući na razne aspekte poslovanja:

1. **Rast osnovnog poslovanja:** usuglašavanje s društvenim vrijednostima kako bi se otvorile nove tržišne prilike
2. **Uštede troškova:** provedba održivih praksi za poboljšanje učinkovitosti
3. **Dobri odnosi s regulatorima i regulatorna usklađenost:** izgradnja povjerenja i nadilaženje minimalnih regulatornih standarda
4. **Produktivnost zaposlenika i privlačenje talenata:** privlačenje vrhunskih talenata preuzimanjem društvenih i okolišnih obveza
5. **Povoljnije financiranje:** pristup zelenim kreditima financijskih institucija i javnim sredstvima namijenjenim za održive inicijative i projekte.

Stoga, iako se usmjeravanje poslovanja na održive prakse doima kao manje izravan pristup u usporedbi s tradicionalnim upravljačkim strategijama, vidljivo je kako ono može poboljšati poslovanje boljim usklađivanjem s ESG čimbenicima i društvenim zahtjevima. Ove strateške prilike pružaju razuman poslovni okvir pomoću kojeg upravljačka tijela mogu upravljati ESG strategijom stvarajući ne samo društveno odgovorno već i financijski snažno i otporno poduzeće. Ovo svjedoči o činjenici da ESG nije samo dodatak izvještavanju; to je temeljni dio dobrog poslovanja.

> 2.1. Program održivog razvoja UN-a i Pariški sporazum

Ujedinjeni narodi (UN) 2015. godine donijeli su **Program održivog razvoja do 2030.** (tzv. Agenda 2030). Temelji se na [17 globalnih ciljeva održivog razvoja \(Sustainable Development Goals ili SDG\)](#) sa 169 povezanih ciljanih vrijednosti koje se prati pomoću 232 pokazatelja. Tih **17 globalnih ciljeva** za održivi razvoj univerzalni su ciljevi i pokazatelji za koje se očekuje da će ih članice Ujedinjenih naroda upotrebljavati u kreiranju svojih programa i politika. Ciljevi održivog razvoja nastali su kao proširenje Milenijskih globalnih ciljeva iz 2001. godine, a koji su predstavljali osam ciljeva usmjerenih na ukidanje siromaštva do 2015. godine. Ti se ciljevi (grafički prikazani u nastavku) odnose na zajedničku borbu protiv siromaštva, promjenu klime i održivu potrošnju, naglašavaju vrijednost inovativnosti te važnost mira i pravde za sve; univerzalni su i primjenjivi u svim državama, a mogu ih primjenjivati pojedinci, organizacije civilnog društva, poslovna zajednica i strukture vlasti.

Izvor: RH portal indikatora Ciljeva održivog razvoja (SDG)

Europska unija obvezala se na postizanje ovih ciljeva i time postavila osnove europskog ESG okvira. Te obveze formalizirane su i izložene u nekoliko EU strateških dokumenata i publikacija i izričito su navedene u uvodnim izjavama većine EU regulativa koje se odnose na ESG.

Kako bi se ostvarili ciljevi održivog razvoja u vezi s klimatskim promjenama, međunarodna zajednica nastavila je s naporima, što je rezultiralo postizanjem novog globalnog sporazuma o klimatskim promjenama u prosincu 2015. godine u Parizu ([Pariški sporazum](#)). Sporazum je stupio na snagu u studenome 2016. godine. Najvažnija točka Pariškog sporazuma jest akcijski plan za

ograničenje globalnog zatopljenja na razini **“znatno manjoj”** od 2 °C, uz napore da se taj porast ograniči na **1,5 °C**. Njegova ratifikacija obvezuje ne samo razvijene zemlje nego i zemlje u razvoju na smanjenje emisija stakleničkih plinova. Pariški sporazum, kao prvi međunarodni ugovor o klimatskim promjenama na globalnoj razini, potpisalo je 195 zemalja svijeta. Budući da je Europska unija jedna od potpisnica, Pariški sporazum spominje se u mnogim službenim dokumentima i jedan je od temelja za donošenje brojnih uredbi i direktiva u kojima su okolišno održivi razvoj, odnosno održivost i tranzicija na sigurno, klimatski neutralno i kružno gospodarstvo prepoznati kao ključni ciljevi za osiguravanje dugoročne konkurentnosti gospodarstva Europske unije. Ovaj je sporazum pokrenuo međunarodnu borbu s klimatskim promjenama, borbu u kojoj je Europa odlučila biti lider.

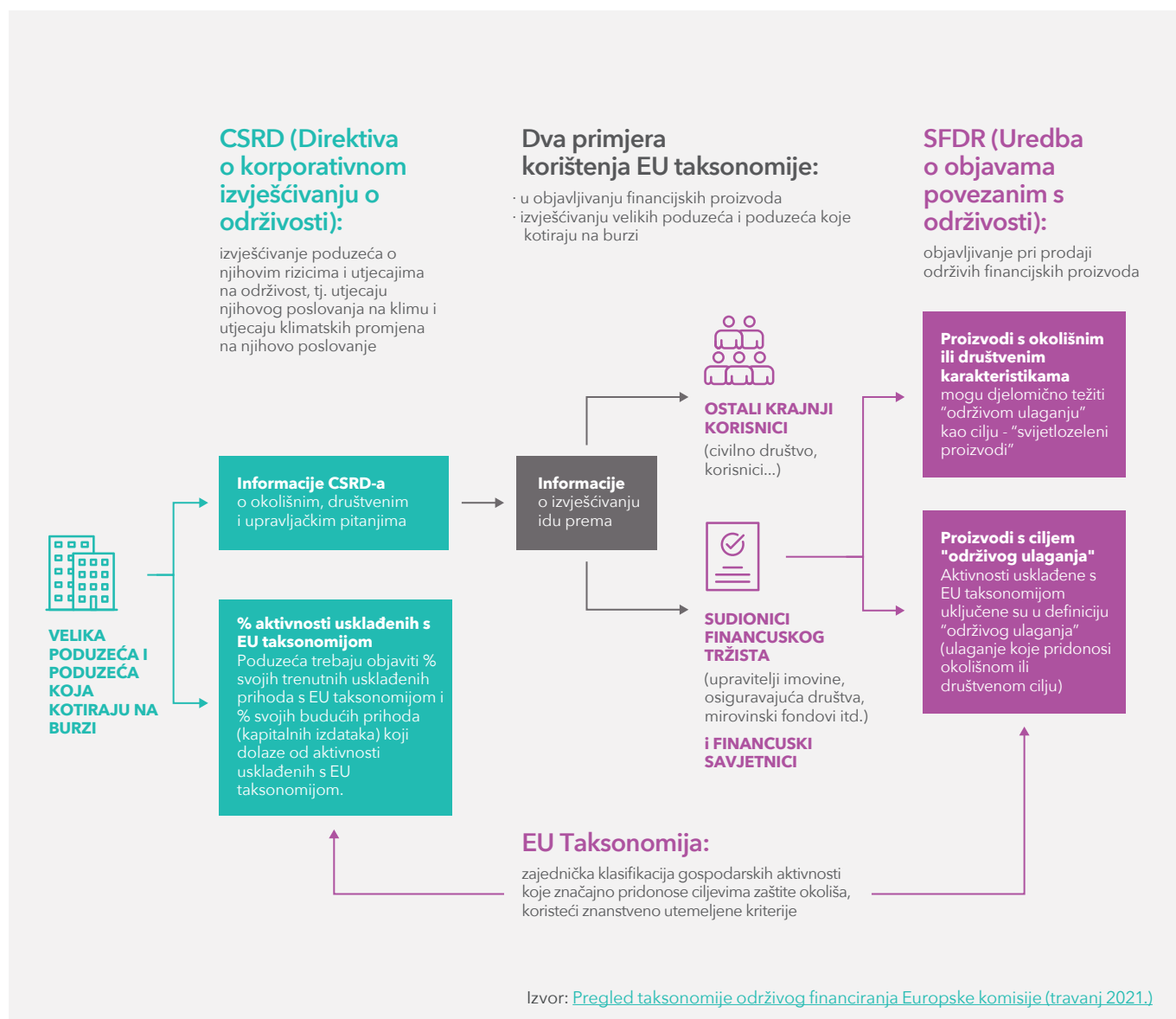
> 2.2. Europski akcijski plan

U ožujku 2018. godine donesen je [EU Akcijski plan](#) o financiranju održivog rasta, u čijem su središtu tri glavna cilja Europske unije:

- **preusmjeriti tokove kapitala prema održivim aktivnostima** – što je potaknulo donošenje **Uredbe o taksonomiji** 2020. godine kako bi se odgovorilo na pitanje koje su to aktivnosti održive i koliko su održive
- **uključiti čimbenike održivosti u upravljanje rizicima** – što je dovelo do **Uredbe o objavama povezanim s održivosti u sektoru financijskih usluga (SFDR)** 2019. godine odgovarajući na pitanje koliko su ulaganja zaista ESG rizična ili održiva
- **poticati transparentnost i dugoročne vizije** – što je dovelo do **Direktive o korporativnom izvještavanju o održivosti (CSRD)**, objavljene krajem 2022. godine, kako bi se definiralo koje je informacije potrebno pratiti i o njima izvijestiti. Također je dovelo i do **Direktive o dužnoj pažnji za održivo poslovanje (CSDDD)** koja će definirati kako se poduzeća trebaju ponašati.

Od poduzeća se očekuje da prilagode svoje poslovanje, procese, okvir za izvještavanje i informacijske sustave kako bi identificirala informacije koje će se objaviti, implementirala nove procese i sustave izvještavanja, prikupila podatke i definirala sadržaj novih izvještaja o održivosti.

Sve prethodno navedene propise potrebno je promatrati i razumjeti kao cjelinu:

Podržavajući ciljeve Europske unije, **Republika Hrvatska** je u svojoj **Nacionalnoj razvojnoj strategiji do 2030.** odredila da će u sljedećih 10 godina nacionalne i europske izvore financiranja usmjeriti na poticanje održivoga gospodarstva i društva, oporavak i jačanje otpornosti na krize, zelenu i digitalnu tranziciju te uravnotežen regionalni razvoj.

> 2.3. Europski zeleni plan i Spremni za 55 posto

Krajem 2019. godine, kao odgovor na Pariški sporazum, Europska komisija objavila je [Europski zeleni plan \(European Green Deal\)](#) – detaljni politički plan za ograničavanje povećanja prosječne globalne temperature na 1,5 °C iznad predindustrijskih razina, s posebnim ciljem smanjenja emisije stakleničkih plinova za 55 posto do 2030. godine u odnosu na 1990. i s planovima

za veliku transformaciju ključnih sektora. Cilj je Europskoga zelenog plana da Europa postane prvi klimatski neutralan kontinent do 2050. godine te postizanje održivosti gospodarstva EU-a pretvaranjem klimatskih i okolišnih izazova u prilike u svim područjima politike te osiguravanjem pravedne i uključive tranzicije. Jedna trećina ulaganja od **1,8 bilijuna eura** iz Plana za oporavak NextGenerationEU i EU-ov sedmogodišnji proračun bit će izvor sredstava za Europski zeleni plan.

Financijske i ekonomske reforme prema Europskom zelenom planu:

Financijske reforme	Ekonomske reforme
• Plan ulaganja u održivu Europu (engl. Sustainable Europe Investment Plan) • Revidirana strategija održivog financiranja (engl. Renewed Strategy on Sustainable Finance)	• Brza dekarbonizacija energetske sustava • Inovacije u održivoj industriji • Velika obnova postojećih zgrada • Razvoj čistijeg javnog i privatnog prijevoza • Napredak prema održivim prehrambenim sustavima

[Europski zakon o klimi](#) postavlja obvezu da Europa postane prvi klimatski neutralni kontinent. U okviru Europskoga zelenog plana u srpnju 2021. formulirani su prijedlozi za prilagodbu svih sektora gospodarstva EU-a radi suočavanja s tim izazovom, počevši sa smanjenjem emisija za najmanje 55 posto do kraja ovog desetljeća u usporedbi s razinama iz 1990. Donošenjem zakonodavnog paketa [Spremni za 55 posto](#) EU je učinio prvi korak prema postizanju klimatskih ciljeva do 2030. na pravedan, troškovno učinkovit i konkurentan način. Cilj je ažuriran kad je Komisija u [planu REPowerEU](#) predložila veće ambicije kad je riječ o energiji iz obnovljivih izvora i energetske učinkovitosti kako bi se odgovorilo na rusku invaziju na Ukrajinu i povećala energetska sigurnost Europe. **Očekuje se da će se na temelju ovoga konačnog zakonodavnog paketa neto emisije stakleničkih plinova u EU-u do 2030. smanjiti za 57 posto.** Taj zakonodavni paket središnji je dio Europskoga zelenog plana, no nastavlja se i rad na drugim zakonodavnim paketima i prijedlozima te provedba zakonodavstva u državama članicama. Direktivu o oporezivanju energije, koja je sastavni dio paketa za ostvarivanje cilja od 55 posto, tek treba dovršiti.

Zakonodavstvo o smanjenju emisija stakleničkih plinova za 55 posto do 2030. sada je na snazi.

Donošenjem revidirane Direktive o energiji iz obnovljivih izvora **18. listopada 2023.** i Uredbe ReFuelEU Aviation, za EU su utvrđeni **pravno obvezujući klimatski ciljevi** koji obuhvaćaju sve ključne gospodarske sektore. Cjelokupni paket uključuje ciljeve smanjenja emisija u brojnim sektorima, cilj **širenja prirodnih ponora ugljika i ažuriran sustav trgovanja emisijama** radi ograničavanja emisija, određivanja cijene onečišćenja i ulaganja u zelenu tranziciju te **socijalnu potporu građanima i malim poduzećima**. Kako bi se osigurali **jednaki uvjeti** za europska poduzeća, mehanizam za ugljičnu prilagodbu na granicama jamči da se za uvezenu robu u ciljanim sektorima plaća jednaka cijena ugljika. EU je sad **ažurirao ciljeve kad je riječ o energiji iz obnovljivih izvora i energetske učinkovitosti** te će **do 2035. postupno ukinuti nova vozila koja onečišćuju okoliš**, a istodobno **unaprijediti infrastrukturu za punjenje i upotrebu alternativnih goriva** u cestovnom i pomorskom prometu te u zrakoplovstvu. U nastavku je sažeti pregled statusa prijedloga Komisije u vezi s paketom Spremnost za 55 posto.

Spremni za 55 %

PRIJEDLOZI KOMISIJE

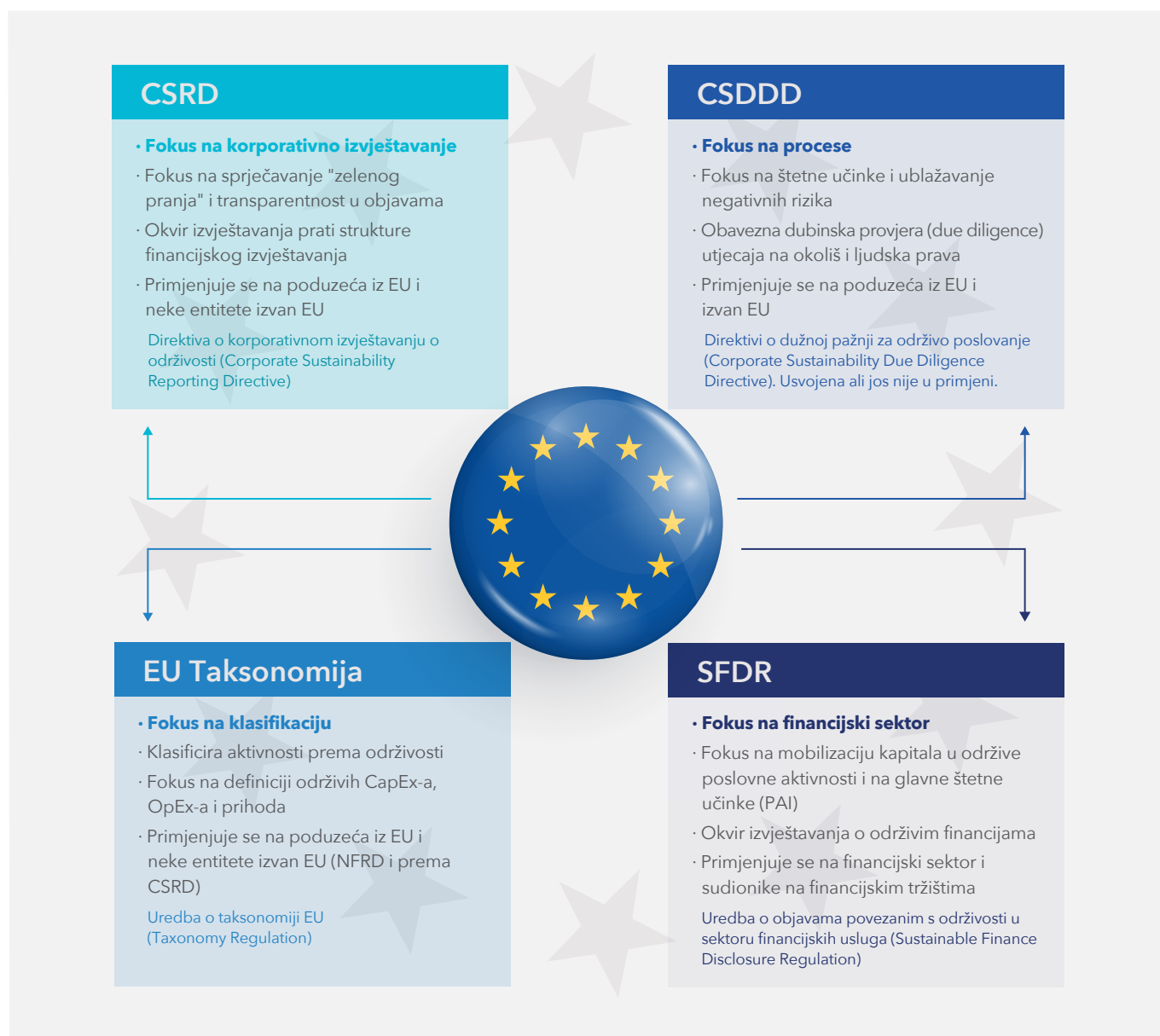
 Reforma sustava EU-a za trgovanje emisijama (ETS) Status: Donesena	 Novi sustav EU-a za trgovanje emisijama za zgrade i goriva za cestovna vozila Status: Donesena	 Socijalni fond za klimatsku politiku Status: Donesena
 Uredba o raspodjeli tereta Status: Donesena	 Uredba o korištenju zemljišta, šumarstvu i poljoprivredi Status: Donesena	 Norme za emisije CO² iz automobila i kombija Status: Donesena
 Mehanizam za ugljičnu prilagodbu na granicama (CBAM) Status: Donesena	 Direktiva o energiji iz obnovljivih izvora Status: Donesena	 Direktiva o energetskej učinkovitosti Status: Donesena
 Uredba o infrastrukturi za alternativna goriva (AFIR) Status: Donesena	 Uredba ReFuel EU Aviation Status: Donesena	 Uredba FuelEU Maritime Status: Donesena
 Direktiva o energetskim svojstvima zgrada Status: Donesena	 Ažurirana pravila EU-a za dekarbonizaciju tržišta plina i promicanje vodika Status: Donesena	 Uredba EU-a o smanjenju emisija metana u energetskom sektoru Status: Donesena

Izvor: [Mrežne stranice Europske komisije \(na dan 7. lipnja 2024.\)](#)

03

GLAVNA ESG REGULATIVA

U ovom poglavlju obrađujemo najvažnije sastavnice ESG regulatornog okvira Europske unije koje čine temelj Zelenog plana EU-a. Niže smo izdvojili ključne točke četiriju osnovnih akata tog okvira, dok se detaljnije informacije nalaze u narednim poglavljima.

> 3.1. CSRD

[Direktiva \(EU\) 2022/2464 o korporativnom izvješćivanju o održivosti](#), skraćeno **CSRD** (Corporate Sustainability Reporting Directive) stupila je na snagu 5. siječnja 2023. godine te zamjenjuje dotadašnju Direktivu o nefinancijskom izvještavanju, skraćeno **NFRD** (Non-Financial Reporting Directive) koju je od 2018. godine svih 28 država članica EU-a usvojilo u svoje nacionalno zakonodavstvo, što je obvezalo poduzeća koji su subjekti od javnog interesa i imaju više od 500 zaposlenika da se usklade sa zahtjevima Direktive. U Republici Hrvatskoj obveza je propisana Zakonom o računovodstvu.

Radi izvještavanja u sklopu NFRD-a poduzeća su mogla upotrebljavati mnoštvo standarda i okvira za izradu izvještaja (npr. **GRI standardi** kao najčešće korišteni standardi u svijetu). To je dionicima otežalo uspoređivanje izvještaja o održivosti jer su se objavljene informacije uvelike razlikovale.

Da bi riješila ovaj problem, Europska unija pristupila je donošenju CSRD-a kako bi postavila opsežnija i stroža pravila za izvještavanje o održivosti, odnosno izvještavanje poduzeća o društvenim, ekološkim i upravljačkim čimbenicima. Cilj je Direktive učiniti objave poduzeća sveobuhvatnijima i međusobno usporedivima, poput financijsko-računovodstvenih izvještaja. Usvajanje CSRD-a dio je Akcijskog plana Europske unije o održivom financiranju (2018.) i Europskoga zelenog plana (2019.).

Ukratko, CSRD je usvojen kako bi standardizirao izvještavanje o održivosti poduzeća, poboljšao transparentnost i omogućio lakšu usporedbu informacija o održivosti, što je ključno za bolje informiranje investitora i drugih dionika.

U nastavku donosimo pregled obveznika izvještavanja o održivosti prema trenutnom [Nacrtu zakona o računovodstvu](#) te rokove za izvještavanje prema definiranim skupinama.

OBVEZNICI IZVJEŠTAVANJA O ODRŽIVOSTI

Veliki poduzetnici

koji prelaze granične pokazatelje u najmanje dva od sljedeća tri uvjeta:

- Ukupna aktiva - 25 mil. €
- Prihod - 50 mil. €
- Prosječan broj radnika tijekom poslovne godine - 250 radnika

Matična društva velike grupe

koja na konsolidiranoj osnovi prelaze granične pokazatelje u najmanje dva od sljedeća tri uvjeta:

- Ukupna aktiva - 25 mil. €
- Prihod - 50 mil. €
- Prosječan broj radnika tijekom poslovne godine 250 radnika

Mali i srednji poduzetnici

Mali poduzetnici čiji su vrijednosni papiri uvršteni na uređeno tržište bilo koje države članice EU-a koji ne prelaze granice pokazatelje u dva od sljedeća tri uvjeta:

- Ukupna aktiva - 5 mil. eura
- Prihod - 10 mil. eura
- Prosječan broj radnika tijekom poslovne godine - 50 radnika

Srednji poduzetnici čiji su vrijednosni papiri uvršteni na uređeno tržište bilo koje države članice EU-a koji ne prelaze granične pokazatelje u dva od sljedeća tri uvjeta:

- Ukupna aktiva - 25 mil. €
- Prihod - 50 mil. €
- Prosječan broj radnika tijekom poslovne godine - 250 radnika

Poduzetnici iz trećih zemalja

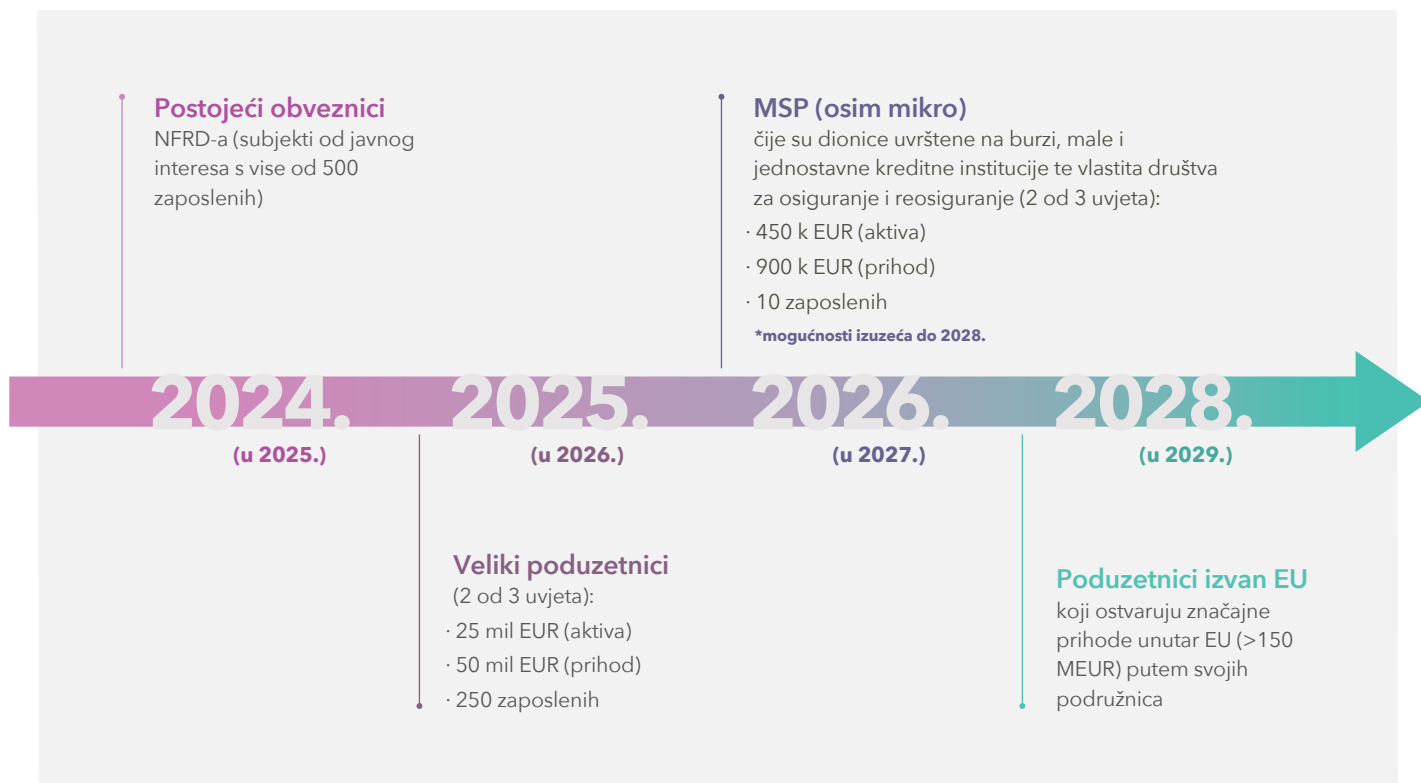
Društvo kći ili podružnica iz EU-a čije **krajnje matično društvo primjenjuje pravo treće zemlje** ako je:

- Društvo kći veliki poduzetnik prema kriterijima ili mali i srednji poduzetnik čiji su vrijednosni papiri uvršteni na uređeno tržište bilo koje države članice EU-a
- Podružnica ostvarila prihod veći od 40 mil. eura u prethodnoj poslovnoj godini (samo u slučaju da krajnje matično društvo nema društvo kći u EU)

Ova pravila vrijede samo ako krajnje matično društvo iz treće zemlje ostvaruje prihod veći od 150 mil. € u EU u svakoj od posljednje dvije uzastopne god.

Izvor: [Nacrt prijedloga zakona o računovodstvu](#)

Poduzetnici će postupno početi izvještavati o održivosti prema niže prikazanim rokovima.

*Mali i srednji poduzetnici čiji su vrijednosni papiri uvršteni na uređeno tržište EU-a imat će mogućnost da do 1. siječnja 2028. u svoj izvještaj posloводства ne uključe informacije o održivosti, uz obvezu navođenja razloga zašto to nisu učinili.

U nastavku su prikazane ključne razlike NFRD-a i CSRD-a u obliku tablice kako bi se olakšala usporedba između dva okvira izvještavanja pružajući jasan uvid u obveze, primjenu, reviziju, okvir izvještavanja, obuhvat, usporedivost podataka i zahtjeve za izvještavanje.

	NFRD	CSRD
Obveznici	Veliki poduzetnici koji su subjekti od javnog interesa i koji na datum bilance prelaze kriterij prosječnog broja od 500 zaposlenika tijekom prethodne poslovne godine: · poduzeća uvrštena na burzu · banke i osiguravajuća društva	Obveznici NFRD-a + Veliki poduzetnici sa: · 250 zaposlenika i/ili · 50 MEUR prihoda i/ili · 25 MEUR ukupne aktive te mala i srednja poduzeća koja su na burzi (osim mikropoduzeća), male i jednostavne kreditne institucije te vlastita društva za osiguranje i reosiguranje
EU	~11.700 poduzeća	~50.000 poduzeća
RH	~70 poduzeća	~500 poduzeća

Primjena	2014. – 2024. (za 2023.)	2025. (za 2024.) nadalje
Revizija	Ne provodi se	Ograničeno uvjerenje neovisnih trećih strana jest obvezno (od 2025. godine u izvještajima za 2024.), ubuduće će se proširiti na razumno uvjerenje
Okvir izvještavanja	Slobodan izbor okvira izvještavanja (TCFD, GRI, CDP, SASB itd.)	Obvezna primjena ESRS standarda
Obuhvat	Manji obuhvat obveznih nefinancijskih podataka	Znatno proširen obuhvat obveznih podataka o održivosti (sveukupno 1.170 podatkovnih točaka)
Obuhvat	Otežana usporedivost nefinancijskih podataka – slobodan format, objava u godišnjem izvještaju	Usporedivi podaci o održivosti – digitalno označavanje prijavljenih podataka tako da budu strojno čitljivi (XBRL format u skladu s ESEF uredbom), objava je sastavni dio izvještaja posloводства, centralizirano na Europskoj jedinstvenoj pristupnoj točki (ESAP) od 2027.
Zahtjevi za izvještavanje	· zaštita okoliša · društvena odgovornost i odnos prema zaposlenicima · poštovanje ljudskih prava · borba protiv korupcije i mita · raznolikost u upravi društva (po dobi, spolu, obrazovanju i profesiji)	Zahtjevi NFRD-a ali i: · koncept dvostruke materijalnosti · formiranje dugoročnih ESG ciljeva i politika · dubinska analiza vrijednosnog lanca · objava podataka o društvenom, ljudskom i intelektualnom kapitalu · izvještavanje u skladu sa SFDR-om i EU taksonomijom

S obzirom na to da je dionicima bilo otežano uspoređivanje i mjerenje izvještaja o održivosti jer su se objavljene informacije uvelike razlikovale u mnoštvu standarda i okvira izrade izvještaja, cilj CSRD-a bio je odgovoriti na ovaj izazov uspostavljanjem standardnih ESG zahtjeva za izradu izvještaja koji zadovoljavaju potrebe svih dionika, odnosno [ESRS standarda](#).

Prvi set ESRS standarda izradila je Europska savjetodavna skupina za financijsko izvještavanje (EFRAG), njihov konačan prijedlog objavljen je 15. studenoga 2022. godine, a Europska komisija ih je usvojila u srpnju 2023. godine. CSRD i novi ESRS standardi izrade izvještaja rezultat će

velikim promjenama u poslovanju, procjeni rizika, upravljanju rizicima, transparentnosti, izvještavanju i usklađenosti poduzeća. Europska komisija usvojila je Delegiranu uredbu o dopuni Računovodstvene direktive glede standarda izvještavanja o održivosti 31. srpnja 2023.

Struktura prvoga (usvojenog) i drugoga (nadolazećeg) seta ESRS-a prikazana je u tablici niže:

ESRS 1. SET

MEĐUSEKTORSKI STANDARDI		
ESRS 1 Opći zahtjevi (načela i upute za izvještavanje)	ESRS 2 Opće objave (zahtjevi za objavljivanjem primjenjivi na sve tematske standarde: GOV – upravljanje, SBM – strategija, IRO – učinci, rizici i prilike, MT – metrika i ciljevi)	
TEMATSKI STANDARDI (SEKTORSKI NEOVISNI)		
Okolišni	Društveni	Upravljački
ESRS E1 Klimatske promjene	ESRS S1 Vlastita radna snaga	ESRS G1 Poslovno ponašanje
ESRS E2 Onečišćenje	ESRS S2 Radnici u vrijednosnom lancu	
ESRS E3 Vodni i morski resursi	ESRS S3 Pogođene zajednice	
ESRS E4 Bioraznolikost i ekosustavi	ESRS S4 Potrošači i krajnji korisnici	
ESRS E5 Korištenje resursa i kružno gospodarstvo		

SEKTORSKI STANDARDI I STANDARDI ZA PODUZEĆA IZVAN EU-A (odgođeno do 30. lipnja 2026.)

ESRS MSP STANDARDI (usvajanje do 30. lipnja 2024.)

LSME

(MSP-ovi na burzi)

VSME

(MSP dobrovoljni standardi)

Tri opća odjeljka:

1. Opći zahtjevi
2. Opće objave
3. Politike, radnje i ciljevi

1. Osnovni modul i dva izborna:
2. Modul politike, radnje i ciljevi (PAT)
3. Modul poslovnih partnera

Tri odjeljka posvećena metrici:

4. Okoliš
5. Društvo
6. Poslovno ponašanje

Kada je riječ o **sadržaju izvještavanja o održivosti**, zahtijeva se da poduzetnici izvještavaju ne samo o informacijama u mjeri nužnoj za razumijevanje razvoja, poslovnih rezultata i položaja poduzetnika već i o informacijama potrebnim za razumijevanje utjecaja aktivnosti poduzetnika na okolišna, društvena i upravljačka pitanja, poštovanje ljudskih prava, borbu protiv korupcije i pitanja u vezi s podmićivanjem. Također, od poduzetnika se zahtijeva da izvještavanje o održivosti uključuje informacije o budućim i prošlim događajima te kvalitativne i kvantitativne informacije. Informacije bi se, prema potrebi, trebale temeljiti na nepobitnim znanstvenim dokazima te bi trebale biti usklađene, usporedive i prema potrebi utemeljene na jedinstvenim pokazateljima, istodobno omogućujući izvještavanje koje je specifično za pojedinačne poduzetnike i ne ugrožava poslovni položaj poduzetnika. Objavljene informacije o održivosti trebale bi uzeti u obzir kratkoročna, srednjoročna i dugoročna razdoblja te bi, prema potrebi, trebale sadržavati informacije o cijelom lancu vrijednosti poduzetnika.

Nadzor nad izvještavanjem

Novost je i **provjera izvještaja o održivosti** koju će u Republici Hrvatskoj obavljati revizorska društva. Nadzor nad izvještavanjem o održivosti ključni je element u utvrđivanju vjerodostojnosti podataka koje poduzeća objavljuju. U prvoj fazi izražavat će ograničeno uvjerenje, a u drugoj fazi razumno uvjerenje. Standarde za angažmane s izražavanjem ograničenog uvjerenja donijet će Europska komisija najkasnije do 1. listopada 2026. Dok Europska komisija ne donese standarde, svaka država članica moći će primjenjivati nacionalne standarde provjere, postupke ili zahtjeve. S obzirom na to da u Republici Hrvatskoj ne postoje nacionalni standardi, prijedlogom Zakona o računovodstvu propisano je kako će se u prijelaznom razdoblju upotrebljavati Međunarodni standard za angažmane s izražavanjem uvjerenja 3000, koji je trenutno najčešće korišten standard u provjeri informacija povezanih s održivošću.

Dodatno, **reputacijski, pravni, financijski i drugi rizici** koji proizlaze iz nadzora nad izvještavanjem o održivosti ne mogu se zanemariti. Nedostatak točnosti ili transparentnosti u izvještavanju može dovesti do ozbiljnih reputacijskih šteta za tvrtku, što uključuje gubitak povjerenja među potrošačima, investitorima i drugim ključnim dionicima. Ovi rizici dalje se kompliciraju potencijalnim pravnim posljedicama zbog neusklađenosti s regulativama, što može rezultirati financijskim kaznama, sudskim postupcima i drugim regulatornim sankcijama. Dodatno, za poduzeća na burzi nepotpune ili netočne informacije mogu dovesti do neefikasnosti na tržištu kapitala i netočnih tržišnih procjena. U tom kontekstu uloga revizorskih društava postaje još važnija jer njihova provjera i uvjerenje o izvještajima pružaju nužnu sigurnost za to da tvrtke adekvatno upravljaju svojim održivim praksama i izvještavaju o njima na odgovarajući način. Upravljanje ovim rizicima zahtijeva robusne interne kontrolne mehanizme, transparentno izvještavanje i aktivno uključivanje svih ključnih dionika kako bi se osiguralo da poduzeće može odgovoriti na sve izazove povezane s održivošću na učinkovit i odgovoran način.

Mali i srednji poduzetnici

Mali i srednji poduzetnici imat će **jednostavnije standarde izvještavanja** od velikih poduzeća te se njihovo usvajanje očekuje do 30. lipnja 2024. EFRAG je 22. siječnja 2024. pokrenuo javno savjetovanje o [Nacrtu ESRS-a za MSP-ove koji kotiraju na burzi \(LSME ESRS\)](#) i [Nacrtu ESRS-a za dobrovoljno izvještavanje MSP-ova \(VSME ESRS\)](#). Europska komisija donijet će i standarde za pojedine sektore i standarde za poduzetnike iz trećih zemalja.

ESRS LSME bit će objavljen kao delegirani akt i stupit će na snagu 1. siječnja 2026. godine s dodatnom dvogodišnjom opcijom izuzeća. Svrha nacрта ESRS LSME-a jest postaviti zahtjeve za izvještavanje koji su proporcionalni i relevantni za opseg i složenost aktivnosti te kapacitete i karakteristike MSP-ova. Očekuje se da će ovo podržati MSP-ove koji kotiraju na burzi u dobivanju boljeg pristupa financiranju i izbjeći diskriminaciju prema njima od strane sudionika na financijskom tržištu jer će omogućiti dostupnost standardiziranih informacija o održivosti.

ESRS VSME razvijen je radi toga da postane zajednička referentna točka za kreditne institucije, ulagače i velika poduzeća (kupce) u lancu vrijednosti kada definiraju svoje zahtjeve prema MSP-ovima. Očekuje se da će VSME ograničiti trenutne višestruke ESG zahtjeve za podacima koji bi predstavljali značajan teret za MSP-ove.

Glavno načelo u razvoju **obaju standarda** maksimalno je pojednostavnjenje sadržaja, uz zadržavanje podatkovnih točaka koje su potrebne za zadovoljenje potreba korisnika. S druge strane, eventualni dodatni zahtjevi zbog specifičnih ugovornih odnosa nisu pokriveni i mogu predstavljati dodatno opterećenje za MSP-ove. Trendovi pokazuju da potrošači prednost sve više daju održivijim poduzećima te će kao rezultat toga banke i/ili ulagači postupno prestati financirati neodržive MSP-ove (nakon što integriraju ESG rizike u svoje procjene portfelja), a velika poduzeća odabirat će najodrživije dobavljače kako bi poboljšala svoju održivost.

Od MSP-ova uglavnom će se tražiti da:

- opišu svoje **politike i strategije** (o održivosti)
 - daju informacije o glavnim **štetnim utjecajima** na pitanja održivosti (aktivnosti MSP-ova na okoliš i društvo) te **radnje** koje se poduzimaju za praćenje, ublažavanje ili sanaciju takvih štetnih utjecaja
 - navedu **glavne rizike** povezane s ESG pitanjima koja utječu na MSP-ove i kako tim rizicima upravljaju
 - daju informacije o određenim **KPI-jevima** koji se odnose na gore navedena pitanja
 - i ostale **specifične podatke** potrebne za dubinske analize velikih poduzeća.
-

>3.2. CSDDD

Pregovori o [Direktivi o dužnoj pažnji za održivo poslovanje](#), odnosno CSDDD-ju (Corporate Sustainability Due Diligence Directive) završeni su u prosincu 2023. godine, ali je proces usvajanja naišao na nekoliko poteškoća zbog zabrinutosti koje su iznijele razne države članice. Europski parlament glasovao je 24. travnja 2024. za usvajanje CSDDD-a. To znači da je CSDDD završio sve potrebne faze za odobrenje unutar EU-a. Države članice imaju **dvije godine** od stupanja na snagu **za implementaciju zakonodavstva u nacionalno pravo**, a zahtjevi će početi vrijediti za poduzeća tri, četiri i pet godina nakon stupanja na snagu, ovisno o veličini.

Cilj je poticati održivo i odgovorno korporativno ponašanje te učvrstiti pitanja ljudskih prava i okoliša u poslovanju poduzeća i korporativnom upravljanju. Nova će pravila osigurati da se poduzeća pozabave negativnim učincima svojih radnji uključujući u svojim lancima aktivnosti unutar i izvan Europe. „**Lanac aktivnosti**“ definiran je u CSDDD-u i znači: djelatnosti povezane s proizvodnjom robe ili pružanjem usluga koje obavlja poduzeće uključujući razvoj proizvoda ili usluge, upotrebu i odlaganje proizvoda te povezane aktivnosti uspostavljenih poslovnih odnosa poduzeća na početku i kraju lanca.

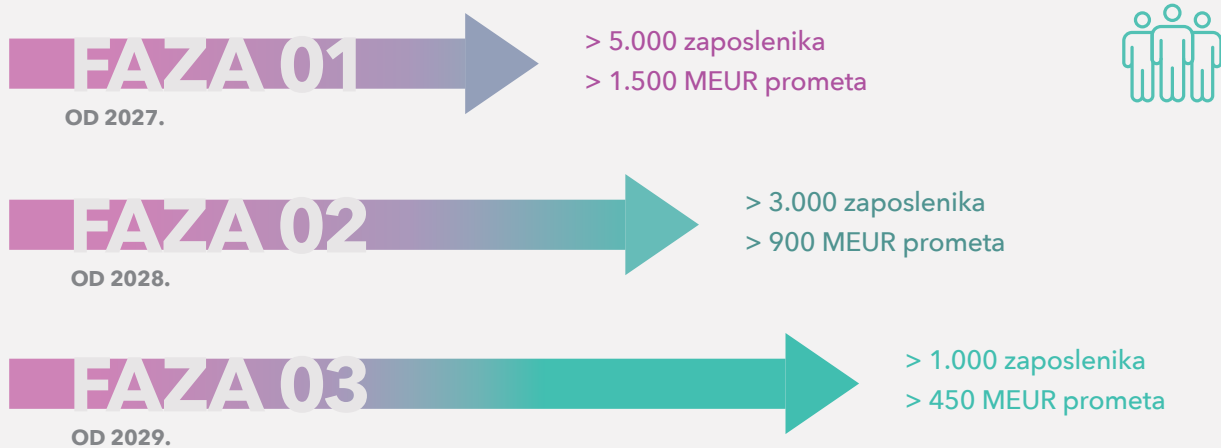
CSDDD zahtijeva od obuhvaćenih poduzeća:

1. **provođenje dubinske analize** kako bi se na osnovi pristupa temeljenog na riziku utvrdili stvarni i potencijalni (i) štetni utjecaji na ljudska prava i (ii) štetni utjecaji na okoliš, s obzirom na vlastito poslovanje, poslovanje podružnica i poslovanje koje provode poslovni partneri u lancima vrijednosti poduzeća – i djelovalo u skladu s time
2. usvajanje i provedbu **tranzicijskog plana** za ublažavanje klimatskih promjena čiji je cilj osigurati, najboljim naporima, kompatibilnost poslovnog modela i strategije poduzeća s (i) prijelazom na održivo gospodarstvo i (ii) ograničenjem globalnog zatopljenja na 1,5 °C.

Za neusklađenost su predviđene novčane kazne do gornjeg praga od barem **pet posto neto globalnog prometa**. Uz javnu, CSDDD uključuje režim građanske odgovornosti te pojedinci i organizacije, uključujući sindikate i nevladine organizacije, imaju mogućnost pokrenuti građanske postupke u roku od pet godina za štete koje su prouzročila obuhvaćena poduzeća namjernim ili nemarnim kršenjem obveze da se spriječe, ublaže ili okončaju **negativni učinci**.

CSDDD se primjenjuje na vrlo velika poduzeća, s postupnim stupanjem na snagu ovisno o veličini (grafički prikazano u nastavku). Opći pragovi prijedloga značajno su povećani, što je rezultiralo smanjenjem od 30 posto početnog broja poduzeća za koje se očekivalo da budu obuhvaćena CSDDD-om:

1. **poduzeća iz EU-a** s najmanje **1.000 zaposlenika** (prije: 500) i prometom od najmanje **450 MEUR** (prije: 150)
 2. CSDDD će se primjenjivati na **krajnje matično poduzeće** grupe koja dosegne prag od **1.000 zaposlenika** i promet od **450 MEUR** te
 3. na poduzeća izvan EU-a koje postignu promet od **450 MEUR unutar EU-a**
 4. društva koja ostvaruju prihode od franšiza veće od 22,5 MEUR uz promet veći od 80 MEUR.
-

Pod uvjetom da podružnica ispunjava obveze prema CSDDD-u, krajnji matični holding može primijeniti izuzeće.

Za regulirane financijske subjekte, obveze dubinske analize CSDDD-a primjenjuju se samo na njihove vlastite operacije i **uzvodni** lanac aktivnosti, ali se obveza donošenja plana klimatske tranzicije primjenjuje u potpunosti.

Mikro, mali ili srednji poduzetnik, bez obzira na pravni oblik, a koji nije dio velike grupe, nije obuhvaćen. Međutim, kada malo i srednje poduzeće ima **komercijalni ugovor** koji se odnosi na poslovanje, proizvode ili usluge **poduzeća u opsegu** ili obavlja poslovne operacije povezane s takvim poslovima, proizvodima ili uslugama, na njega utječe CSDDD.

Očekuje se objava smjernica za dužnu pažnju koje razvijaju relevantne EU agencije uključujući upute za najbolje prakse, planove tranzicije i angažiranje dionika. Savjetujemo poduzećima da predvide nova pravila i provedu pripremne aktivnosti poput provođenja analize nedostataka i rizika u odnosu na postojeće Smjernice OECD-a (**OECD Guidelines for MNE's i Due Diligence Guidance for Responsible Business Conduct**), identificiranja ključnih dionika i potencijalnih i stvarnih negativnih utjecaja te formuliranja strategije dužne pažnje u skladu s aktivnostima u lancu vrijednosti.

>3.3. EU taksonomija

[Uredba \(EU\) 2020/852 o uspostavi okvira za olakšavanje održivih ulaganja](#), odnosno EU taksonomija, usvojena u srpnju 2020., služi kao klasifikacijski sustav za ekonomske aktivnosti koje pridonose klimatskim i okolišnim ciljevima EU-a. EU taksonomija je robustan, znanstveno utemeljen alat za transparentnost za poduzeća i investitore, što osigurava zajedničko razumijevanje ili „zajednički jezik“ zelenih gospodarskih aktivnosti – aktivnosti koje imaju značajan doprinos okolišnim ciljevima Europskoga zelenog plana radi postizanja klimatske neutralnosti do 2050. godine. Održivo financiranje ima ključnu ulogu u ostvarivanju tih ciljeva preusmjeravajući privatne investicije na održive tehnologije i poslove. Jedna od osnovnih svrha ovog sustava klasifikacije jest definiranje skupa kriterija za određivanje održivih gospodarskih djelatnosti i investicija na razini cijelog EU-a kako bi se uklonile prepreke na unutrašnjem tržištu EU-a u vezi s due diligence ulaganjima i prikupljanjem sredstava za održive projekte, pritom izbjegavajući zeleni manipulativni marketing (engl. greenwashing).

EU taksonomija služi kao temelj za druge regulatorne akte kao što je Europski standard za zelene obveznice, Uredba o znaku za okoliš EU-a (engl. EU Ecolabel Regulation) za financijske proizvode, CSRD i druge, koji dodatno podupiru njezinu implementaciju. Uz okolišnu taksonomiju koja je trenutno na snazi, Europska komisija planira donošenje upravljačke i društvene taksonomije.

EU taksonomija je popis gospodarskih djelatnosti s kriterijima uspješnosti u šest okolišnih ciljeva:

1. **Ublažavanje klimatskih promjena** – djelatnost mora značajno pridonijeti stabilizaciji koncentracija stakleničkih plinova u atmosferi izbjegavanjem ili smanjenjem emisija stakleničkih plinova u skladu s "ciljem od 1,5 stupnja" Pariškog sporazuma ili povećanjem skladištenja stakleničkih plinova.
2. **Prilagođavanje klimatskim promjenama** – uključuje rješenja za prilagodbu koja značajno smanjuju rizik od štetnih utjecaja trenutne klime i očekivane buduće klime na tu ekonomsku aktivnost ili značajno smanjuju te štetne utjecaje, bez povećanja rizika od štetnih utjecaja na ljude, prirodu ili imovinu.
3. **Održiva uporaba i zaštita voda i morskih resursa** – djelatnosti pridonose postizanju dobrog statusa voda ili sprečavanju pogoršanja kvalitete vode.
4. **Prijelaz na kružno gospodarstvo** – djelatnost značajno pridonosi prijelazu na kružno gospodarstvo uključujući sprečavanje otpada, ponovnu uporabu i reciklažu.
5. **Sprečavanje i suzbijanje onečišćenja** – djelatnost značajno pridonosi zaštiti od onečišćenja smanjenjem ili sprečavanjem emisija, poboljšanjem kvalitete zraka, vode ili tla, izbjegavanjem štetnih učinaka kemikalija na ljudsko zdravlje ili okoliš ili uklanjanjem zagađivača i otpada.
6. **Zaštita i obnova biološke raznolikosti i ekosustava** – djelatnost pridonosi zaštiti, očuvanju ili obnovi biološke raznolikosti ili postizanju dobrog stanja ekosustava ili zaštiti ekosustava.

EU taksonomija primjenjuje se na:

1. **poduzeća s obvezom objave nefinancijskog izvještaja** – CSRD propisuje obvezu izvještavanja o udjelu aktivnosti usklađenih s EU taksonomijom na sva velika poduzeća i sva poduzeća na reguliranim tržištima EU-a
2. **pružatelje financijskih proizvoda** – SFDR zahtijeva objavu o stupnju usklađenosti financijskih proizvoda s EU taksonomijom.

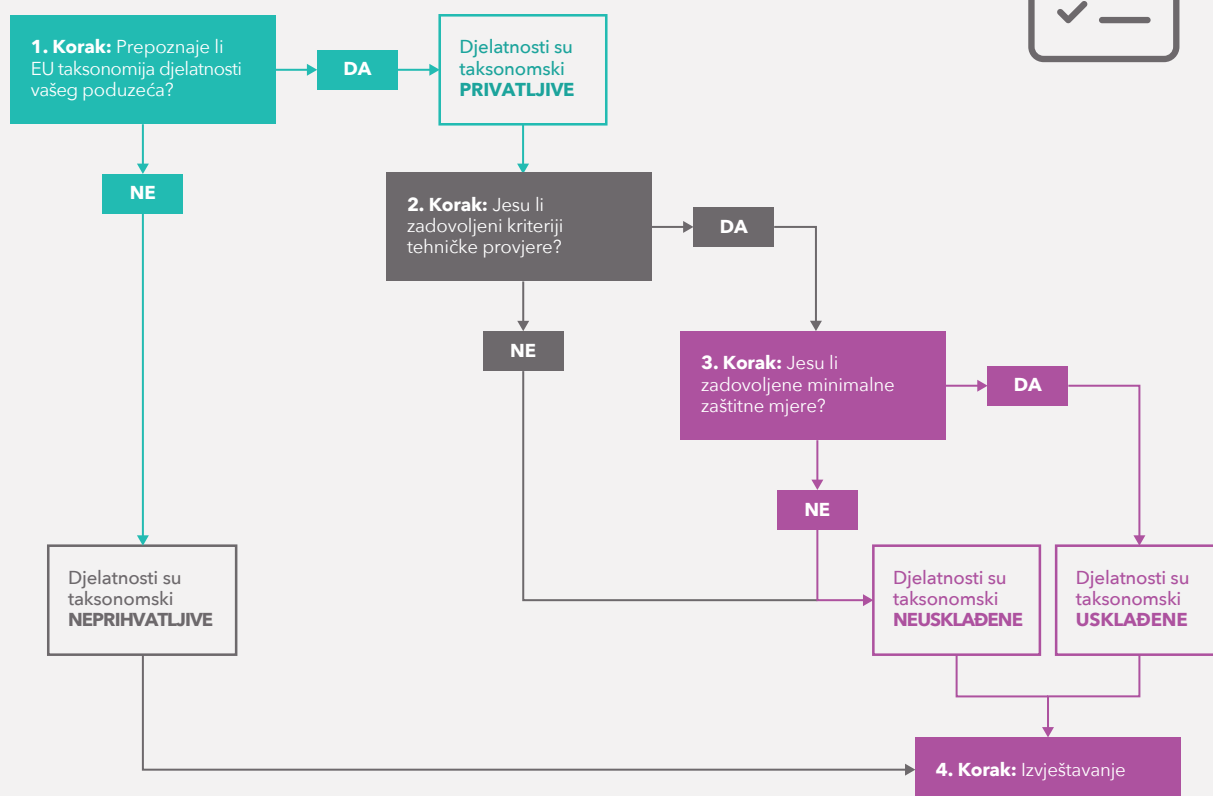
Smatra se da je neka ekonomska djelatnost usklađena s EU taksonomijom ako:

1. **značajno pridonosi** ostvarivanju najmanje jednog od šest okolišnih ciljeva
2. **ne šteti bitno** preostalim okolišnim ciljevima (**DNSH** – Do no significant harm)
3. provodi se u skladu s **minimalnim socijalnim i upravljačkim zaštitnim mjerama** (Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća, Vodećim načelima UN-a o poslovanju i ljudskim pravima, Deklaracijom Međunarodne organizacije rada (ILO) o temeljnim načelima i pravima na radu te Međunarodnom poveljom o ljudskim pravima).

Delegirani akti EU taksonomije utvrđuju tehničke kriterije za procjenu prihvatljivosti i usklađenosti djelatnosti koje značajno pridonose okolišnim ciljevima. Ovi akti omogućuju da EU taksonomija bude prilagodljiv dio zakonodavstva koji se može mijenjati i pooštriti na temelju objektivnih kriterija. Iako EU taksonomija i delegirani akti ne obuhvaćaju sve gospodarske djelatnosti, prioritet se daje onima koje najviše pridonose okolišnim ciljevima. Inicijalnim delegiranim

aktima definirani su kriteriji za djelatnosti prvih dvaju ciljeva (klimatski ciljevi), dok su daljnjim delegiranim aktima oni dopunjeni i definirani su kriteriji za djelatnosti preostalih četiriju okolišnih ciljeva. **NACE** kodovi navedeni uz pojedine djelatnosti trebaju se shvatiti samo kao indikativne smjernice jer ne pružaju potpuni pregled svih prihvatljivih gospodarskih aktivnosti niti detaljan opis aktivnosti. Jedan od ključnih preduvjeta za zadovoljavanje DNSH kriterija za cilj prilagodbe klimatskim promjenama jest to da je za djelatnost i lokaciju provedena dokumentirana **procjena rizika i ranjivosti djelatnosti na kronične i akutne klimatske rizike klimatskih promjena (CRVA)** te ustanovljeno postoje li mjere za prilagodbu. Fizički rizik kao posljedica klimatskih rizika karakterizira neposredna prijetnja – šumski požari, poplave, oborine, ekstremne temperature i ostali ekstremni vremenski događaji koji su već sada redovita pojava, a za potrebe izrade CRVA-e u obzir se uzimaju projekcije budućih fizičkih rizika uzrokovanih klimatskim promjenama prema scenarijima Međuvladina panela o klimatskim promjenama (IPCC). Za potrebe izrade CRVA-e uzimaju se scenariji RCP 4.5 ili RCP 8.5. Slijedi prikaz hodograma za primjenu navedenih zahtjeva.

Koraci koje poduzeća trebaju provesti za procjenu prihvatljivosti i usklađenosti svojih djelatnosti s EU taksonomijom

Izvor: Prilagođeno iz [Korisničkog priručnika za EU Taksonomiju Europske komisije](#) (lipanj 2023.)

Nefinancijska poduzeća nakon prethodne procjene prihvatljivosti i usklađenosti dužna su objaviti:

1. **Kvantitativne podatke**, tj. udio taksonomski prihvatljivih, usklađenih i neusklađenih djelatnosti u sljedećim ključnim pokazateljima uspješnosti:
 1. **prihodu**
 2. **CapEx**-u (kapitalnim troškovima)
 3. **OpEx**-u (operativnim troškovima)
2. **Kvalitativne podatke**, tj. opis metoda za identificiranje i raspodjelu prihoda, CapEx-a i OpEx-a uključujući osnovne pretpostavke i prateće podatke koji podržavaju ove izračune te opis promjena u usporedbi s prethodnim izvještajem.

S obzirom na **financijska poduzeća**, koja se mogu klasificirati u četiri kategorije (upravitelji imovinom, kreditne institucije, investicijska društva te društva za osiguranje i reosiguranje), EU taksonomija zahtijeva objavu informacija o tome kako i u kojoj su mjeri aktivnosti tih poduzeća povezane s gospodarskim djelatnostima koje se kvalificiraju kao okolišno održive, odnosno taksonomski usklađene djelatnosti. Dakle, za ta financijska poduzeća, ključni pokazatelji uspješnosti koje zahtijeva EU taksonomija više su usmjereni na udjele ulaganja ili premija osiguranja u okolišno održivim gospodarskim djelatnostima te se razlikuju od pokazatelja koje moraju objaviti nefinancijska poduzeća. Na primjer, **kreditne institucije i investicijska društva** moraju objaviti omjer zelene imovine – **GAR** (Green Asset Ratio), koji prikazuje udio poduzeća i projekata u njihovim portfeljima povezanim s djelatnostima usklađenim s EU taksonomijom, dok **osiguravatelji** moraju objaviti udio svojih premija povezanih s policama neživotnog osiguranja koje pokrivaju klimatske rizike i koliki **udio njihovih ulaganja** financira okolišno održive aktivnosti. **Upravitelji imovinom** moraju objaviti udio ulaganja koja su usmjerena na djelatnosti usklađene s taksonomijom kao dio svojih sredstava pod upravljanjem – **GIR** (Green Investment Ratio).

U **2024.** izvještava se za rezultate financijske godine 2023. za svih **šest okolišnih ciljeva** pri čemu će poduzeća za dodatne djelatnosti morati izvijestiti samo udio prihvatljivih djelatnosti, a **od 2025.** izvještavaju i usklađenost, kako je detaljnije prikazano u nastavku.

NEFINANCIJSKA PODUZEĆA	Prihvatljivost	Usklađenost
Klimatski ciljevi (1 i 2) – inicijalne djelatnosti	2024. za izvještavanje o financijskoj 2023. godini	
Klimatski ciljevi (1 i 2) – dodatne djelatnosti	2024. za izvještavanje o financijskoj 2023. godini	2025. za izvještavanje o financijskoj 2024. godini
Preostali okolišni ciljevi (3 do 6) – dodatne djelatnosti		
FINANCIJSKA PODUZEĆA	Prihvatljivost	Usklađenost
Klimatski ciljevi (1 i 2) – inicijalne djelatnosti	2024. za izvještavanje o financijskoj 2023. godini	
Klimatski ciljevi (1 i 2) – dodatne djelatnosti	2024. za izvještavanje o financijskoj 2023. godini	2025. za izvještavanje o financijskoj 2025. godini
Preostali okolišni ciljevi (3 do 6) – dodatne djelatnosti		

MSP-ovi koji nisu na burzi trenutno su izuzeti od obveze objavljivanja informacija o održivosti prema Uredbi o EU taksonomiji. Međutim, ipak trebaju obratiti pažnju na EU taksonomiju jer bi

mogla posredno utjecati na njih. Na primjer, banke i investitori mogu tražiti od MSP-ova informacije o njihovim održivim aktivnostima kada se prijavljuju za kredite ili traže investicije.

>3.4. SFDR

[Uredba \(EU\) 2019/2088 o objavama povezanim s održivosti u sektoru financijskih usluga](#), odnosno **SFDR** (Sustainable Finance Disclosure Regulation) predstavlja ključni element EU-ove inicijative za transparentnost na financijskom tržištu u vezi s okolišnim, društvenim i upravljačkim čimbenicima. Stupila je na snagu u ožujku 2021. godine i ima značajan utjecaj na sudionike financijskog tržišta uključujući banke, upravitelje imovinom, osiguravajuća te investicijska društva. Cilj je SFDR-a promicati održivost poboljšanjem transparentnosti i osiguravanjem integriteta ESG čimbenika u investicijske odluke.

SFDR nadopunjuje druge ključne regulative poput CSRD-a i EU taksonomije osiguravajući dosljednost u EU-ovu režimu održivog financiranja. Uredbom se od sudionika na financijskim tržištima i financijskih savjetnika koji pružaju usluge investicijskog savjetovanja ili savjetovanja o osiguranju zahtijeva da objave politike o uključivanju rizika održivosti (okolišni, društveni ili upravljački događaji ili uvjeti koji mogu uzrokovati negativan bitan učinak na vrijednost ulaganja). Također, potrebno je osigurati transparentnost takvog uključivanja uzimajući u obzir štetne čimbenike na održivost (okolišna i socijalna pitanja, pitanja u vezi sa zaposlenicima, poštovanjem ljudskih prava, borbom protiv korupcije i podmićivanja) u njihovim procesima te pružiti informacije o održivosti u vezi s financijskim proizvodima.

Cilj je SFDR-a činiti profil održivosti sredstava usporedivim i bolje razumljivim krajnjim ulagačima eliminirajući manipulativni zeleni marketing (engl. greenwashing) uspostavljanjem jednakih uvjeta za mjerenje i otkrivanje čimbenika održivosti u financijskim proizvodima. SFDR zahtijeva od upravitelja portfelja i investicijskih društava ugrađivanje ESG čimbenika u glavne procese upravljanja rizicima, bez obzira na to je li proizvod ulaganja održiv ili ne.

Ključni elementi SFDR-a uključuju tri stupa:

1. **Transparentnost:** kad je riječ o štetnim utjecajima na održivost na razini poduzeća i na razini proizvoda. Financijski sudionici moraju pružiti jasne i dosljedne informacije o tome kako uključuju rizike održivosti u svoje investicijske procese, objavljene na njihovim web-stranicama i u predugovornim dokumentima.
 2. **Objava glavnih negativnih utjecaja (PAI izjava):** izvještavanje o štetnim učincima investicijskih odluka na čimbenike održivosti, poput klimatskih promjena i ljudskih prava. Cilj je omogućiti investorima procjenu utjecaja svojih investicija na ESG pitanja. Sadržaj PAI izjave uključuje sažetak, opis značajnih štetnih učinaka investicijskih odluka, opis politika za identificiranje i prioritiziranje štetnih učinaka, aktivnosti za smanjenje štetnih učinaka te upućivanje na međunarodne standarde.
 3. **Objave povezane s održivošću u proizvodima:** pružanje informacija o okolišnim ili društvenim karakteristikama investicijskih proizvoda i njihovoj usklađenosti s određenim ciljevima održivosti, poput niskouglednih ili društveno odgovornih investicijskih strategija. Razlikuje se po člancima:
 - a) **Proizvodi koji imaju održivi investicijski cilj** (članak 9. SFDR, tzv. Dark green funds ili Impact investing)
 - b) **Proizvodi koji promiču okolišne ili društvene karakteristike** (članak 8. SFDR, tzv. Light green fund ili ESG Integration)
 - c) **Proizvodi bez održivog fokusa** (članak 6. SFDR, tzv. Mainstream fund), koji podliježu znatno manje strogim zahtjevima za objavljivanje.
-

>3.5. EU ETS

Sustav trgovanja emisijama (ETS) u Europskoj uniji tržišni je mehanizam osmišljen za smanjenje emisija stakleničkih plinova iz određenih industrijskih sektora na isplativ način. To je prvi i najveći međunarodni tržišni sustav za ugljik na svijetu, koji postoji od 2005. godine, a obuhvaća više od 11.000 elektrana i proizvodnih postrojenja u 31 zemlji uključujući sve članice EU-a te Island, Lihtenštajn i Norvešku. Uspostavljen je [Direktivom 2003/87/EZ o uspostavi sustava trgovanja emisijskim jedinicama stakleničkih plinova unutar Unije](#).

EU ETS temelji se na načelu ograničenja i trgovanja (cap-and-trade), pri čemu se postavlja gornja granica na ukupnu količinu emisija stakleničkih plinova koje mogu biti ispuštene iz obuhvaćenih postrojenja. Ta se granica postupno smanjuje tijekom vremena kako bi se postigli ciljevi smanjenja emisija. Unutar te granice postrojenjima se dodjeljuje ili aukcijski prodaje određeni broj dozvola, koje predstavljaju pravo na ispuštanje jedne tone CO₂ ili njezina ekvivalenta. Tim dozvolama sudionici na tržištu mogu trgovati. Postrojenja koja ispuštaju više stakleničkih plinova od dodijeljenih dozvola moraju kupiti dodatne dozvole kako bi pokrila svoj višak emisija. S druge strane, postrojenja koja ispuštaju manje od dodijeljenih dozvola mogu prodati svoj višak dozvola. Ovo stvara financijski poticaj za pokrivene subjekte da smanje svoje emisije i ulažu u tehnologije s niskom razinom ugljika jer mogu profitirati od prodaje viška dozvola ili snositi dodatne troškove za kupnju dozvola.

EU ETS djeluje u fazama, pri čemu svaka faza traje nekoliko godina. **Trenutna, četvrta faza, pokriva razdoblje od 2021. do 2030. godine.** Cilj je postići smanjenje emisija stakleničkih plinova za 62 posto u usporedbi s razinama iz 2005. godine do 2030., kao dio EU-ove posvećenosti borbi protiv klimatskih promjena i ispunjavanju obveza iz Pariškog sporazuma.

EU ETS također uključuje odredbe za sprečavanje istjecanja ugljika. **Istjecanje ugljika** je povećanje emisija stakleničkih plinova u jednoj zemlji kao rezultat smanjenja emisija u drugoj zemlji sa strožim klimatskim politikama. Ovo se događa jer poduzeća zbog dodatnih troškova (ETS dozvole) premještaju proizvodnju izvan EU-a. Kako bi se to spriječilo, određene energetske intenzivne i trgovinski izložene industrije mogu dobiti **besplatne dozvole** kako bi se spriječilo istjecanje ugljika i održala njihova međunarodna konkurentnost.

Paketom Spremni za 55 posto EU ETS je ažuriran kako bi postao ambiciozniji. Nove odredbe uključuju obuhvaćanje emisija iz pomorskog prometa, brže smanjenje emisijskih jedinica u sustavu i postupno ukidanje besplatnih emisijskih jedinica za neke sektore, provedbu globalnog programa za neutralizaciju i smanjenje emisija ugljika za međunarodno zrakoplovstvo (CORSIA), povećanje sredstava za Modernizacijski fond i Inovacijski fond te reviziju rezerve za stabilnost tržišta.

Jedna od posljednjih reformi uključuje širenje obuhvata EU ETS-a i na sektore zgradarstva, cestovnog prometa i male industrije, odnosno na distributere koji dobavljaju goriva za zgrade, cestovni promet i određene druge sektore. Za njih će se formirati novi, izdvojeni sustav – **EU ETS 2**, koji bi trebao postati operativan 2027. godine.

>3.6. CBAM

Mehanizam prilagodbe ugljika na granici (CBAM) jedinstvena je mjera temeljena na cijeni ugljika, koju je razvio EU. Niti jedna druga ekonomska regija do sada nije implementirala sličnu mjeru.

[Uredba \(EU\) 2023/956 o uspostavi mehanizma za ugljičnu prilagodbu na granicama](#), odnosno **CBAM** (Carbon Border Adjustment Mechanism) stupila je na snagu 17. svibnja 2023. Prijelazno razdoblje započelo je 1. listopada 2023. i trajat će do kraja 2025. Kako bi gospodarske subjekte usmjerila na njihove obveze izvještavanja, [Komisija je donijela Provedbenu uredbu Komisije \(EU\) 2023/1773 o utvrđivanju pravila za primjenu CBAM-a](#) tijekom prijelaznog razdoblja, koja uređuje provedbu CBAM-a u njegovoj prijelaznoj fazi uključujući metodologiju za procjenu emisija prema CBAM-u tijekom prijelaznog razdoblja.

CBAM je osmišljen da funkcionira usporedno s EU ETS-om kojim se industrije unutar EU-a potiču na smanjenje emisija. Uz to što bi podržavao učinke EU ETS-a na proizvođače izvan EU-a, njime se želi potaknuti i druge zemlje na uspostavu politike određivanja cijena ugljika.

Ključne točke CBAM-a

1. **Faze implementacije:** CBAM je stupio na snagu u svibnju 2023. godine i sada je u prijelaznoj fazi (listopad 2023. – prosinac 2025.). Početkom 2026. godine započinje kupnja CBAM certifikata označavajući početak konačne faze (siječanj 2026. nadalje).
 2. **Sektori u prvoj fazi:** cement, željezo i čelik, aluminij, gnojiva, električna energija i vodik najutjecajniji su sektori odabrani za prvu fazu CBAM-a zbog visokog rizika od istjecanja ugljika.
 3. **Postupno ukidanje besplatnih ETS dozvola:** besplatne ETS dozvole postupno će se smanjivati i potpuno ukinuti do 2034. godine.
-

CBAM je osmišljen kako bi osigurao da emisije stakleničkih plinova ne budu samo premještene u regije s manje strogim klimatskim politikama već da se smanje na globalnoj razini. Njime se također želi osigurati pravedna konkurencija između domaćih i stranih proizvođača pridonoseći održivoj budućnosti.

>3.7. Direktiva o energetske učinkovitosti

[Direktiva 2012/27/EU o energetske učinkovitosti](#) (EED – Energy Efficiency Directive) zakonodavni je okvir Europske unije usmjeren na poticanje i poboljšanje energetske učinkovitosti unutar EU-a. Usvojena je 2012. godine kao odgovor na potrebu smanjenja potrošnje energije, smanjenja emisija stakleničkih plinova i poboljšanja energetske sigurnosti.

Revidirana Direktiva o energetske učinkovitosti (EED) iz 2023. godine predstavlja ključni dio zakonodavstva Europske unije u okviru paketa Spretni za 55 posto za postizanje klimatskih ciljeva do 2030. godine. Revidirana Direktiva donosi nekoliko značajnih izmjena i novih odredbi usmjerenih na povećanje energetske učinkovitosti diljem EU-a.

Glavne karakteristike revidirane Direktive o energetskej učinkovitosti iz 2023. godine su:

1. **Ambiciozni ciljevi do 2030:** postavljen je cilj smanjenja potrošnje energije za najmanje 11,7 posto do 2030. godine, u odnosu na predviđanja iz 2020. godine.
2. **Energetska siromaštva i zaštita potrošača:** posebna pažnja posvećena je smanjenju energetske siromaštva. Države članice moraju osigurati da mjere energetske učinkovitosti posebno pomažu ranjivim skupinama uključujući kućanstva pogođena energetske siromaštvom.
Direktiva zahtijeva pružanje tehničkih i financijskih savjeta te uspostavu jednostavnih mehanizama za rješavanje sporova izvan suda kako bi se zaštitili potrošači.
3. **Obveza energetske uštede:** svaka država članica ima obvezu ostvarivanja godišnje energetske uštede od 1,5 posto u periodu od 2024. do 2030. godine.
4. **Renovacija zgrada i grijanje:**
 - poticanje renovacije zgrada, uključujući socijalno stanovanje, kako bi se postigla veća energetska učinkovitost
 - do 2030. godine potiče se korištenje visokoučinkovitom kogeneracijom, dok će uporaba fosilnih goriva za nove kapacitete grijanja biti zabranjena.
5. **Energetski audit i upravljanje:** proširena je obveza provođenja energetskih audita na sva poduzeća koja premašuju određeni prag potrošnje energije uključujući i mala i srednja poduzeća. Veliki industrijski potrošači moraju implementirati sustave upravljanja energijom.
6. **Podatkovni centri i digitalizacija:** uvedena je obveza praćenja energetske učinkovitosti podatkovnih centara te uspostava baze podataka na razini EU-a koja će sadržavati podatke o njihovoj energetskej učinkovitosti i vodnom otisku.

Direktiva o energetskej učinkovitosti redovito se revidira i ažurira kako bi se prilagodila novim okolnostima i tehnološkom napretku, a cilj joj je podržati EU u postizanju ambicioznih klimatskih i energetskih ciljeva uključujući smanjenje emisija stakleničkih plinova i prelazak na održivije izvore energije.

>3.8. Direktiva o energiji iz obnovljivih izvora

Cilj [Direktive \(EU\) 2018/2001 o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora](#) jest povećati korištenje energijom iz obnovljivih izvora za borbu protiv klimatskih promjena, zaštititi okoliš i smanjiti energetske ovisnosti EU-a te pridonijeti tehnološkom i industrijskom vodstvu EU-a i stvaranju radnih mjesta i rasta, uključujući ruralna i izolirana područja.

Ključne točke Direktive:

- Promicanje obnovljivih oblika energije jedan je od ciljeva energetske politike EU-a.
- Povećana uporaba energije iz obnovljivih izvora važan je dio paketa mjera potrebnih za smanjenje emisija stakleničkih plinova i usklađivanje s Pariškim sporazumom iz 2015. i Okvirom za klimatsku i energetske politiku u razdoblju 2020. – 2030.
- U paketu Čista energija za sve Europljane utvrđuju se sveobuhvatna pravila EU-a o obnovljivoj energiji, energetskej učinkovitosti i upravljanju.

Izmjene iz 2023.:

- EU je ažurirao svoja pravila o energiji u okviru Europskoga zelenog plana i paketa Spremnosti za 55 posto, čiji je cilj osigurati da su ta pravila usklađena s EU-ovim ciljem klimatske neutralnosti do 2050. te s ciljem smanjenja netoemisija stakleničkih plinova do 2030. za najmanje 55 posto u odnosu na razine iz 1990.
- Ta su pravila također izmijenjena kako bi uključila plan REPowerEU čiji je cilj smanjenje ovisnosti EU-a o ruskoj nafti i plinu.
- Ovu direktivu izmijenila je Direktiva (EU) 2023/2413.

Direktiva uključuje:

- pravila za troškovno učinkovitu i tržišno utemeljenu financijsku potporu za električnu energiju iz obnovljivih izvora
- zaštitu programa potpore od izmjena koje dovode u pitanje postojeće projekte
- mehanizme suradnje između država članica EU-a te između država članica i zemalja izvan EU-a
- pravila koja pomažu da električna vozila i baterije pruže fleksibilnost našem energetsom sustavu vraćanjem električne energije u mrežu kad je to potrebno
- pravila koja omogućuju potrošačima da proizvode vlastitu električnu energiju, pojedinačno ili kao dio zajednice obnovljive energije, bez nepotrebnih ograničenja
- pojednostavnjene postupke izdavanja dozvola za projekte u području energije iz obnovljivih izvora
- strože zahtjeve za podupiranje i upotrebu biomase za proizvodnju energije da bi se smanjio rizik od neodržive bioenergetske proizvodnje.

>3.9. Direktiva o zelenim tvrdnjama (u procesu donošenja)

[Direktiva o tvrdnjama o prihvatljivosti za okoliš \(Green Claims Directive\)](#) postavlja pravila za sprečavanje greenwashinga osiguravanjem da su tvrdnje o okolišu na proizvodima jasne, točne i potkrijepljene dokazima. Ova Direktiva predstavlja ključni korak EU-a u borbi protiv greenwashinga osiguravajući da su okolišne tvrdnje na proizvodima jasne, točne i potkrijepljene dokazima, što pridonosi održivijoj ekonomiji. Europski parlament **12. ožujka 2024.** usvojio je Direktivu koja će se dalje razmatrati nakon izbora za Europski parlament početkom lipnja. Ako Europski parlament i Vijeće Europske unije postignu dogovor, države članice EU-a bit će obvezne implementirati Direktivu u nacionalno zakonodavstvo u roku od 24 mjeseca i primijeniti mjere u roku od 36 mjeseci.

Uspostavlja **minimalne zahtjeve** za potkrepljenje i komunikaciju dobrovoljnih okolišnih tvrdnji i okolišnog označavanja u poslovno-potrošačkim komercijalnim praksama, ne dovodeći u pitanje ostale EU propise koji postavljaju uvjete za okolišne tvrdnje za određene proizvode ili sektore. Potkrepljenje eksplicitnih okolišnih tvrdnji mora se temeljiti na **procjeni** koja se oslanja na priznata **znanstvena saznanja i najnoviju tehničku stručnost**.

Procjena treba pokazati značaj utjecaja, aspekata i izvedbe iz perspektive životnog ciklusa, uzeti u obzir sve aspekte i utjecaje kako bi se ocijenila izvedba te pokazati točnost tvrdnje za cijeli proizvod ili samo za njegove dijelove, bilo za cijeli životni ciklus ili samo za određene faze, za sve aktivnosti trgovca ili samo dio njih. Također mora **dokazati da tvrdnja nije jednaka zahtjevima propisanim zakonom**, pružiti informacije o tome je li proizvod okolišno značajno bolji od

uobičajene prakse, identificirati dovodi li pozitivno postignuće do značajnog pogoršanja drugog utjecaja, zahtijevati transparentno izvještavanje o emisijama stakleničkih plinova te uključiti točne informacije.

Predložena Direktiva također bi postavila specifične zahtjeve za komparativne tvrdnje, s različitim vrstama tvrdnji koje zahtijevaju različite razine potkrepljenja. Za komunikaciju okolišnih tvrdnji sve tvrdnje moraju pokrivati samo one okolišne utjecaje, aspekte ili performanse koji su ocijenjeni u skladu sa zahtjevima za potkrepljenje. Mikropoduzeća će biti izuzeta od nekih zahtjeva.

Direktiva će također uvesti **postupak validacije** za nove sheme označavanja koje uspostavljaju privatni operatori, a koje će procjenjivati nacionalna tijela. Eksplicitne okolišne tvrdnje i sheme označavanja provjeravat će ex-ante službeno akreditirano neovisno tijelo.

Mala i srednja poduzeća dobit će pomoć koja uključuje financijsku potporu, pristup financiranju, specijaliziranu obuku za menadžment i osoblje te organizacijsku i tehničku pomoć. Direktiva uključuje niz provedbenih odredbi kako bi se osigurala usklađenost s pravilima.

Poduzeća koja ne udovolje zahtjevima Direktive riskiraju isključenje iz postupaka javne nabave, ograničen pristup javnom financiranju, zapljenu prihoda i kazne. **Minimalni iznos kazni** za prekršaje postavljen je na razinu od četiri posto ukupnoga godišnjeg prometa u državi članici.

>3.10. Direktiva o jačanju položaja potrošača u zelenoj tranziciji

[Direktiva \(EU\) 2024/825](#) o izmjeni Direktiva 2005/29/EZ i 2011/83/EU glede jačanja položaja potrošača u zelenoj tranziciji boljom zaštitom od nepoštenih praksi i boljim informiranjem stupila je na snagu 26. ožujka 2024., a države članice EU-a imat će 24 mjeseca za implementaciju propisa. Počevši od 27. rujna 2026., nove odredbe Direktive moraju se primjenjivati u državama članicama. Novim pravilima poboljšat će se prava potrošača izmjenom Direktive o nepoštenoj poslovnoj praksi i Direktive o pravima potrošača te njihovom prilagodbom zelenoj tranziciji i kružnom gospodarstvu.

Direktivom će se **potrošače zaštititi od zavaravajućih tvrdnji** o prihvatljivosti za okoliš, što uključuje i neutemeljene tvrdnje o kompenzaciji za emisije ugljika. Jednako tako, pojasnit će se odgovornost trgovaca kad je riječ o informacijama (ili nedostatku informacija) o ranom zastarijevanju te nepotrebnom ažuriranju softvera ili neopravdanoj obvezi kupnje rezervnih dijelova od izvornog proizvođača. Poboljšat će se informacije dostupne potrošačima kako bi mogli donositi odluke dobre za okoliš i kružnost. Primjerice, proizvodi u cijelom EU-u imat će usklađenu **oznaku s informacijama o komercijalnom jamstvu trajnosti**.

Kad je riječ o interakciji s Direktivom o zelenim tvrdnjama, prema priopćenju za javnost Europskog parlamenta od 11. ožujka 2024., cilj Direktive o zelenim tvrdnjama jest dopuniti i unaprijediti Direktivu o jačanju položaja potrošača. Dok se Direktiva o jačanju položaja potrošača odnosi na generičke okolišne tvrdnje, Direktiva o zelenim tvrdnjama fokusira se na eksplicitne okolišne tvrdnje i njihovu specifikaciju. Posljedično, obje direktive morat će se čitati zajedno, a vjerojatno je da će ih mnoge države članice transponirati u jedan pravni akt.

>3.11. Uredba o ekološkom dizajnu (u procesu donošenja)

Prijedlog nove [Uredbe o ekološkom dizajnu za održive proizvode \(ESPR\)](#), objavljen 30. ožujka 2022., ključni je element pristupa Europske komisije ekološki održivijim i kružnim proizvodima u sklopu Zelenog plana EU-a. Prijedlog se temelji na postojećoj Direktivi o ekološkom dizajnu, koja trenutno pokriva samo proizvode povezane s energijom. ESPR se temelji na sadašnjoj Direktivi o ekološkom dizajnu 2009/125/EZ te će ju u konačnici zamijeniti.

Cilj je novih pravila:

1. utvrditi zahtjeve o okolišnoj održivosti za **gotovo sve vrste robe** koja se stavlja na tržište EU-a
 2. uspostaviti **digitalnu putovnicu za proizvode**, u kojoj će biti navedene informacije o okolišnoj održivosti proizvoda
 3. **zabraniti uništavanje** određene neprodane robe široke potrošnje (tekstil i odjeća).
-

Parlament je **23. travnja 2024.** usvojio revidirani okvir ekološkog dizajna, koji će omogućiti uvođenje zahtjeva za ekološku održivost za većinu proizvoda koji se prodaju u EU-u. Vijeće mora odobriti zakon prije nego što formalno stupi na snagu. Proizvodi će morati biti usklađeni sa zahtjevima za izvedbu i informacije, postavljenima u delegiranom aktu nakon što ESPR bude formalno odobren. Prvi delegirani akti predviđeni su za 2024. godinu s usvajanjem prvoga radnog plana početkom 2025. za **prioritetne sektore kao što su tekstil (odjeća i obuća), željezo, čelik i aluminij.**

ESPR nadalje predviđa da će poduzeća imati najmanje 18 mjeseci nakon usvajanja delegiranog akta za početak usklađivanja, što znači da će **prvi datum za usklađivanje vjerojatno biti 2027. godine.**

Standardi za **digitalnu putovnicu proizvoda (DPP)** trebali bi biti dovršeni krajem prosinca 2025. s prijelaznim razdobljem za prilagodbu industrije do 2027. Obveze izvještavanja o uništavanju neprodanih dobara počinju 2025., a obveze usklađivanja stupit će na snagu od 2026. za odjeću i obuću.

>3.12. Direktiva o pravu na popravak (u procesu donošenja)

EU želi osigurati da potrošači u slučaju kvara ili neispravnosti proizvoda mogu zatražiti popravak umjesto zamjene. Stoga je Komisija u ožujku 2023. predložila nova zajednička pravila za **sprečavanje preuranjenog odlaganja robe koja se može popraviti**. Vijeće i Europski parlament 2. veljače 2024. postigli su privremeni dogovor o [Direktivi o pravu na popravak \(ili R2R\)](#). Privremeni dogovor sada treba formalizirati.

Glavni su elementi prijedloga:

- 1 pravo potrošača da **od proizvođača zatraže popravak** proizvoda koji se prema pravu EU-a tehnički mogu popraviti (npr. perilice rublja, usisavači ili mobilni telefoni)
 2. besplatni **Europski obrazac za informacije o popravku**
 3. **internetska platforma za popravak** na kojoj se potrošači povezuju sa serviserima
 4. produljenje **roka odgovornosti** prodavatelja za 12 mjeseci nakon popravka proizvoda.
-

Prema privremenom dogovoru Direktiva se primjenjuje na one proizvode za koje su zakonodavstvom EU-a utvrđeni zahtjevi glede mogućnosti popravka (tj. perilice rublja, perilice posuđa, hladnjaci ili usisavači). Komisija će u budućnosti **uredbom o ekološkom dizajnu moći uvesti zahtjeve** glede mogućnosti popravka za nove proizvode, koji će se zatim dodati na popis proizvoda obuhvaćenih Direktivom R2R.

Dogovorom se proizvođače obvezuje na pružanje informacija o rezervnim dijelovima na svojim internetskim stranicama, stavljanje tih dijelova na raspolaganje svim dionicima u sektoru popravaka po razumnoj cijeni te na ukidanje prakse prema kojoj neovisni serviseri ne mogu upotrebljavati rabljene ili 3D tiskane rezervne dijelove.

Stvaranjem poticaja za proizvođače i potrošače da produlje životni ciklus proizvoda, novim će se zakonodavstvom također smanjiti količina otpada i promicati održiviji poslovni modeli.

>3.13. Direktiva o jednakosti spolova

Cilj [Direktive 2006/54/EZ o provedbi načela jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada](#) jest objediniti više direktiva o jednakosti spolova pojednostavnjivanjem, modernizacijom i poboljšanjem zakonodavstva EU-a u području jednakog postupanja prema muškarcima i ženama pri zapošljavanju. Jednakost muškaraca i žena temeljno je načelo prava EU-a koje se primjenjuje na više aspekata života u društvu uključujući svijet rada.

Direktivom se reguliraju:

- jednakost u zapošljavanju i uvjetima rada
 - jednakost u području socijalne zaštite
 - rodiljni, roditeljski i posvojiteljski dopust
 - zaštita prava
 - promicanje jednakog postupanja.
-

Direktiva je u zakonodavstvo Republike Hrvatske implementirana putem Zakona o ravnopravnosti spolova.

>3.14. Direktiva o jednakim plaćama muškaraca i žena

U lipnju 2023. na snagu je stupila [Direktiva \(EU\) 2023/970 o jačanju primjene načela jednakih plaća muškaraca i žena za jednak rad ili rad jednake vrijednosti putem transparentnosti plaća i mehanizama izvršenja](#).

Direktivom se utvrđuju minimalna pravila za jačanje:

- poštovanja načela jednake plaće muškaraca i žena za jednak rad ili rad jednake vrijednosti
- zabrane svake izravne ili neizravne diskriminacije u vezi s plaćom na temelju spola
- transparentnosti plaća i snažnije provedbe prava na jednaku plaću.

Direktiva se primjenjuje na:

- poslodavce u javnom i privatnom sektoru
- sve radnike koji imaju sklopljen ugovor o radu ili su u radnom odnosu kako je definirano zakonom, kolektivnim ugovorima i/ili praksom na snazi.

Jednaka plaća za jednak rad ili rad jednake vrijednosti:

- države članice Europske unije (EU) osiguravaju da poslodavci imaju platne strukture kojima se isključuje svaka diskriminacija glede plaće na temelju spola
- procjena usporedivog rada treba se temeljiti na vještinama, zalaganju, odgovornosti i radnim uvjetima te drugim kriterijima koji su relevantni za određeno radno mjesto ili položaj. Kriteriji se moraju primjenjivati na objektivan, rodno neutralan način i isključivati svaku izravnu ili neizravnu diskriminaciju na temelju spola.

Države članice obvezne su nacionalnim propisima transponirati Direktivu do 7. lipnja 2026. godine.

>3.15. Direktiva o poboljšanju rodne ravnoteže među direktorima uvrštenih trgovačkih društava

Deset godina nakon prvotnog prijedloga, 22. studenoga 2022. godine, [usvojena je Direktiva \(EU\) 2022/2381 o poboljšanju rodne ravnoteže među direktorima uvrštenih trgovačkih društava](#). Cilj je ove Direktive osigurati transparentno zapošljavanje u društvima, s naglaskom na postizanju cilja da do 30. lipnja 2026. godine na najmanje 40 posto nezavisnih direktorskih mjesta ili 33 posto svih direktorskih mjesta budu žene.

Direktiva se primjenjuje na trgovačka društva koja zapošljavaju više od 250 osoba i čiji godišnji promet premašuje 50 milijuna eura ili čija godišnja ukupna bilanca premašuje 43 milijuna eura.

Obveznici će morati jednom godišnje dostavljati nadležnim tijelima podatke o rodnoj zastupljenosti u svojim upravnim odborima. Ako ciljevi nisu postignuti, društva će morati obavijestiti nadležna tijela o planovima za postizanje tih ciljeva te objaviti te informacije na svojoj internetskoj stranici.

Države članice moraju uspostaviti učinkovite, odvraćajuće i proporcionalne kazne, uključujući novčane kazne, za društva koja ne provode otvorene i transparentne postupke imenovanja.

Direktiva je stupila na snagu 20 dana nakon objave u Službenom listu EU-a, a države članice imaju rok od dvije godine za njezinu implementaciju. Direktiva će se u Republici Hrvatskoj implementirati u okviru novog prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima.

>3.16. Uredba o transparentnosti i integritetu aktivnosti dodjele okolišnih, socijalnih i upravljačkih rejtinga (u procesu donošenja)

Prijedlog Uredbe sastavni je dio obnovljene strategije Europske komisije za održivo financiranje donesene u srpnju 2021. godine te se njime nastoji poboljšati kvaliteta informacija o okolišnim, socijalnim i upravljačkim rejtingima, i to:

- poboljšanjem transparentnosti značajki i metodologija okolišnih, socijalnih i upravljačkih rejtinga
- osiguravanjem veće jasnoće kad je riječ o poslovanju pružatelja okolišnih, socijalnih i upravljačkih rejtinga i sprečavanju rizika od sukoba interesa na razini pružatelja tih rejtinga.

Budući da se okolišni, socijalni i upravljački rejtingi i podaci na kojima se temelje upotrebljavaju za odluke o ulaganju i raspodjeli kapitala, opći je cilj ove inicijative poboljšati kvalitetu tih rejtinga kako bi se ulagateljima omogućilo donošenje informiranijih odluka o ulaganju u ciljeve održivosti. Time će se subjektima kojima se dodjeljuje rejting omogućiti donošenje utemeljenih odluka o upravljanju okolišnim, socijalnim i upravljačkim rizicima te o učinku njihova poslovanja. S druge strane, ključno je poticati povjerenje u rad izdavatelja okolišnih, socijalnih i upravljačkih rejtinga tako što će se osigurati da tržište pravilno funkcionira i da pružatelji tih rejtinga sprečavaju sukob interesa te upravljaju takvim sukobom.

Cilj ovog Prijedloga nije usklađivanje metodologija za izračun okolišnih, socijalnih i upravljačkih rejtinga, već povećanje njihove transparentnosti. Izdavatelji okolišnih, socijalnih i upravljačkih rejtinga i dalje će imati potpunu kontrolu nad metodologijama koje primjenjuju te će i dalje biti neovisni pri svojem izboru kako bi osigurali da su na tržištu okolišnih, socijalnih i upravljačkih rejtinga dostupni razni pristupi (tj. okolišni, socijalni i upravljački rejtingi mogu se međusobno razlikovati i obuhvaćati razna područja).

Ovim se Prijedlogom nastoji olakšati iskorištavanje potencijala europskoga jedinstvenog tržišta i unije tržišta kapitala te pridonijeti tranziciji na potpuno održiv i uključiv gospodarski i financijski sustav u skladu s Europskim zelenim planom i UN-ovim ciljevima održivog razvoja.

Kako bi se omogućila tranzicija na klimatski neutralno gospodarstvo i ostvarili ciljevi okolišne održivosti EU-a, potrebna su znatna ulaganja u svim sektorima. Ulagateljima i poduzećima trebalo bi olakšati utvrđivanje okolišno održivih ulaganja i osigurati njihovu vjerodostojnost.

Nakon stupanja na snagu, koje se očekuje krajem 2024. ili najkasnije početkom 2025., pružatelji usluga imat će rok od 18 mjeseci za implementaciju prije registracije u ESMA-u. U međuvremenu, ESMA mora dostaviti dodatne tehničke smjernice devet mjeseci nakon stupanja na snagu, kako bi pojasnila očekivanja za pružatelje koji traže autorizaciju.

04

ODRŽIVO FINANCIRANJE

>4.1. Što je održivo financiranje i zašto je važno?

Održivo financiranje definira se kao donošenje investicijskih odluka koje uzimaju u obzir okolišne, društvene i upravljačke (ESG) čimbenike gospodarske aktivnosti ili projekta, što dovodi do dugoročnih ulaganja u održive gospodarske aktivnosti i projekte.

- **Okolišna pitanja** mogu uključivati ublažavanje klimatskih promjena i prilagodbu njima te okoliš u širem smislu, npr. očuvanje bioraznolikosti, dobrobit životinja, sprečavanje onečišćenja i kružno gospodarstvo.
- **Društvena pitanja** mogla bi se odnositi na pitanja nejednakosti, uključivosti, radnih odnosa, ulaganja u ljudski kapital i zajednice te ljudskih prava.
- **Upravljačka pitanja** odnose se na upravljanje organizacijom uključujući upravljačke strukture, etička pitanja te odnose zaposlenika, a imaju ključnu ulogu u uključivanju društvenih i okolišnih pitanja u postupak donošenja odluka.

U kontekstu politike EU-a održivo financiranje smatra se financiranjem za potporu gospodarskom rastu uz istodobno smanjenje pritiska na okoliš i uzimanje u obzir socijalnih i upravljačkih aspekata. Koliko je održivo financiranje važan stup politike EU-a, pokazuje činjenica da je jedna trećina ulaganja od 1,8 bilijuna eura iz plana za oporavak NextGenerationEU i sedmogodišnjeg proračuna EU-a upravo izvor sredstava za Europski zeleni plan.

Komisija je 14. siječnja 2020. predstavila plan ulaganja za Europski zeleni plan, kojim će se u sljedećem desetljeću mobilizirati održiva ulaganja u iznosu od najmanje bilijun eura. Kako bi

ostvario te klimatske i energetske ciljeve za 2030., EU treba svake godine uložiti oko 350 milijardi eura više u desetljeću 2021. – 2030. nego u prethodnom desetljeću. EU već daje poticaj za privlačenje potrebnih ulaganja u okviru Europskog fonda za strateška ulaganja i drugih inicijativa. Međutim, opseg ulagačkog izazova nadilazi sam kapacitet javnog sektora.

Financijski sektor ima ključnu ulogu u postizanju tih ciljeva, i to:

- preusmjeravanjem ulaganja prema održivijim tehnologijama i poduzećima
- dugoročnim financiranjem rasta na održiv način
- doprinosom stvaranju niskougljičnoga kružnoga gospodarstva otpornog na klimatske promjene.

Održivo financiranje obuhvaća i transparentnost kad je riječ o rizicima povezanim s okolišnim, društvenim i upravljačkim čimbenicima koji mogu utjecati na financijski sustav te ublažavanje takvih rizika odgovarajućim upravljanjem financijskih i korporativnih aktera.

> 4.2. Nadzorna očekivanja povezana s upravljanjem rizicima i objavama financijskih institucija (ESB očekivanja prema financijskim institucijama)

Prelazak na niskougljično i kružno gospodarstvo podrazumijeva i rizike i prilike za gospodarstvo i financijske institucije, dok materijalna šteta koju uzrokuju klimatske promjene i degradacija okoliša može imati znatan utjecaj na realno gospodarstvo i financijski sustav.

Europska središnja banka (ESB) uvrstila je u kartu rizika jedinstvenoga nadzornog mehanizma (SSM) **klimatske rizike kao ključne pokretače rizika** za bankovni sustav europodručja. ESB smatra da u razmatranju klimatskih i okolišnih rizika (dalje u tekstu: okolišni rizici) financijske institucije trebaju zauzeti strateški i sveobuhvatan pristup koji je usmjeren na budućnost.

Ciljevi akcijskog plana Europske komisije o financiranju održivog rasta:

- preusmjeravanje financijskih tokova prema održivim ulaganjima
- uspostavljanje održivosti u upravljanju rizicima
- jačanje transparentnosti i dugoročnosti.

ESB očekuje od financijskih institucija da uzimaju u obzir **okolišne rizike** (kao pokretače postojećih kategorija rizika) pri definiranju i provođenju svojih poslovnih strategija i okvira upravljanja institucijom te upravljanja rizicima. ESB očekuje od institucija i veću transparentnost boljom objavom informacija o okolišnim pitanjima. ESB od financijskih institucija očekuje da:

-
- identificiraju okolišne rizike
 - analiziraju okolišne rizike
 - upravljaju okolišnim rizicima
 - objavljuju informacije o svojoj izloženosti okolišnim rizicima.
-

Da bi se osiguralo temeljito i sveobuhvatno razumijevanje o tome kako okolišni faktori utječu na financijsku instituciju (trenutno i u budućnosti), financijske institucije provode **procjenu okolišnih rizika**:

- 1) **Identifikacijom okolišnih rizika** – detaljno prepoznavanje potencijalnih okolišnih rizika koji mogu utjecati na financijsku instituciju. U procesu procjene okolišnih rizika ističu se dvije ključne kategorije – fizički rizik i prijelazni (tranzicijski) rizik:

Fizički rizik proizlazi iz direktnih posljedica klimatskih promjena. Ovi se rizici klasificiraju kao:

- **Akutni** – poput poplava, oluja i suša, koji mogu izazvati trenutačne i značajne učinke
- **Kronični** – koji uključuju dugoročne promjene poput porasta razine mora i temperatura.

Akutni rizici zahtijevaju trenutačne planove za hitne odgovore i oporavak, dok kronični rizici traže dugoročne strategije prilagodbe koje mogu uključivati promjene u poslovnim lokacijama i investicijskim strategijama.

- **Prijelazni (tranzicijski) rizici** odnose se na ekonomski prijelaz na niskouglišno poslovanje, gdje promjene u politici, tehnologiji i preferencijama tržišta mogu dovesti do financijskih gubitaka. Samoprocjena uključuje analizu o tome kako ove promjene mogu utjecati na različite sektore, procjenu potencijalnih gubitaka te razmatranje mogućnosti za inovacije koje bi mogle proizaći iz ovih prijelaznih promjena.

- 2) **Procjenom utjecaja i osjetljivosti** – nakon identifikacije slijedi procjena utjecaja tih rizika na poslovanje financijske institucije. To uključuje analizu o tome kako bi okolišni rizici mogli utjecati na **ključne pokazatelje rizika (KRI)** kao što su kreditni, tržišni, operativni i likvidnosni rizici. Financijske institucije razmatraju načine na koje bi promjene u okolišnim uvjetima mogle utjecati na te KRI-jove.
-

Od financijskih institucija očekuje se provođenje **detaljne dubinske analize klijenta** s aspekta procjene okolišnih rizika, i to na početku poslovnog odnosa s klijentom i kontinuirano tijekom trajanja tog odnosa. Radi dubinske analize klijenta potrebno je **prikupiti informacije i podatke** potrebne za procjenu ranjivosti izloženosti okolišnim rizicima.

Podaci se prikupljaju iz različitih unutarnjih i vanjskih izvora, a najčešće putem namjenskih ESG upitnika banaka za njihove klijente.

05

ESG RATING

> 5.1. Što je ESG rating?

ESG rating je ocjena koja se dodjeljuje organizaciji na temelju njezina pristupa okolišu (Environment) i društvu (Social) te usvojenim praksama upravljanja (Governance). Pravilan pristup izradi ESG ratinga rezultira pravodobnim prepoznavanjem rizika, ali i prilika u vezi s (ne)održivim odnosno (ne)odgovornim poslovanjem.

Pregled ESG čimbenika pritom nije alternativni način gledanja na poslovanje ili investiciju, potpuno odvojen od tradicionalnih metoda, već im je kvalitetna dopuna. Poduzeća i investitori ostaju usredotočeni na maksimizaciju ekonomske koristi, ali im ESG analiza omogućuje prepoznavanje koraka koji će dovesti do dugoročne održivosti.

> 5.2. Koji su kriteriji za izradu ESG ratinga?

Kao što ni jedan dio analize poslovanja nije ujednačen za sve poslovne subjekte, tako ni ESG analiza ne može biti potpuno standardizirana i jednaka za sve. No, postoji konsenzus da se, bez obzira na industriju i geografsku lokaciju, za uspješnu procjenu ESG čimbenika upotrebljavaju određeni tipovi podataka. To su:

1. Okoliš i klimatske promjene

- Spremnost i borba protiv klimatskih promjena
- Emisija stakleničkih plinova
- Upravljanje klimatskim i okolišnim rizicima
- Onečišćenje okoliša i korištenje resursima
- Očuvanje bioraznolikosti
- Osiguranje pristupa vodi itd.

2. Društvena odgovornost

- Zaštita ljudskih prava
- Zaštita prava radnika
- Briga o zdravlju i sigurnosti
- Odgovornost prema kupcima itd.

3. Upravljačka pitanja

- Transparentnost u upravljanju
 - Struktura i vrsta internih akata
 - Borba protiv korupcije.
-

> 5.3. Zašto ESG rating?

ESG rating pomaže poduzećima odrediti vlastitu poziciju na putu tranzicije i daje uvid u izloženost okolišnim, društvenim i upravljačkim rizicima te smjernice za poboljšanje izvedbe u relevantnim područjima. Neke od koristi ovakvog pristupa su:

- **Upravljanje rizicima** – poduzeća su zbog klimatskih promjena izložena povećanom broju novih rizika, što znatno utječe na profil rizičnosti samog poduzeća. Fizički rizici, koji nastaju kao fizička manifestacija klimatskih promjena, već imaju znatne posljedice na poduzeća i gospodarstvo u cjelini, bilo kao akutni (primjerice: požari, poplave, oluje, suše) ili kronični (primjerice: zatopljenje, podizanje razine mora, smanjenje dostupnosti voda, smanjenje bioraznolikosti, erozija, degradacija tla). Tranzicijski rizici koji proizlaze iz usklađenja s novim regulatornim okvirima EU-a radi razvoja kružnoga gospodarstva s pripadajućim zahtjevima za izvještavanje predstavljaju dodatni izazov poduzećima za ažuriranje vlastitoga poslovnog modela. Dodajući tome povećanu svijest kupaca i klijenata o poslovnoj odgovornosti i održivom razvoju te zahtjeve financijske industrije za financiranje održivog poslovanja, jasno je da je pred poduzećima veliki izazov prilagodbe i umanjenja ovih rizika koji već sada mogu imati vrlo velik negativan utjecaj na bilancu i poslovanje poduzeća. Izračunani ESG rating jasan je signal uspješnosti upravljanja novim kategorijama rizika.
- **Poslovne prilike i zadržavanje talenata** – strateška orijentacija EU-a na Green Deal i pripadajuća sredstva za ostvarenje ciljeva klimatske neutralnosti otvaraju mnogobrojne mogućnosti za poduzeća koja su razvila dobre ESG prakse – od korištenja bespovratnim sredstvima, povoljnijim izvorima financiranja pa do jednostavnije uspostave poslovnih odnosa s drugim EU poduzećima koje su obveznice izvještavanja o emisijama stakleničkih plinova svojih dobavljača i drugih ugovornih strana. Također, sve je vidljivija jasna preferencija kupaca i zaposlenika, pogotovo novije generacije, za okolišno održiva i društveno odgovorna poduzeća. ESG rating omogućuje poslodavcima da se atraktivno pozicioniraju i na tržištu i na tržištu rada.
- **Operativno poslovanje** – ESG rating naglašava u kojem dijelu upravljanja energijom, otpadom ili cjelokupnim poslovanjem postoji prostor za poboljšanje te na taj način pomaže optimizirati poslovanje i pripremiti poduzeće na nadolazeće regulatorne izvještajne zahtjeve, ali i zahtjeve poslovnih suradnika i financijskih institucija.
- **Privlačenje investitora** – ESG rating nije zanimljiv samo „zelenim“ investitorima već postaje standard za sve, uključujući kreditne institucije i investicijske fondove, jer im olakšava prepoznavanje poduzeća s kvalitetnim sustavom upravljanja, mogućnostima rasta i razvoja te nižim rizikom poslovanja. Na temelju dobivenih rezultata ESG ratinga poduzeća se mogu uspoređivati s drugim poduzećima iz svoga sektora, a ponavljanjem indeksiranja svake godine mogu pratiti svoj napredak u poboljšanju ESG-a te u komunikaciji s investitorima i drugim dionicima.

> 5.4. HGK ESG rating

Ukorak s trendom ESG standardizacije u svijetu, HGK je izradila [hrvatski ESG rating](#) čiji je cilj stvoriti poticajno okružje za unapređenje održivih praksi i standarda u hrvatskom gospodarstvu potičući poduzeća na praćenje napretka u ostvarenju održivih ciljeva i primjenu sve naprednijih standarda, ali i stvaranje suradničkog ozračja.

Hrvatski ESG rating Hrvatske gospodarske komore u pristupu ESG analizi ima jasne, transparente kriterije koji uključuju sve zahtjeve regulatora te već uobičajene zahtjeve financijskih institucija. Predstavlja uravnotežen sustav kriterija iz područja okoliša i klimatskih promjena, društvene odgovornosti i upravljačkih pitanja. Dodatno uzimamo u obzir industrijske specifičnosti, ali i poslovne modele, proizvode i usluge temeljene na razvoju održivosti.

Hrvatski ESG rating Hrvatske gospodarske komore jednostavna je i praktična platforma za ocjenjivanje aktualnog stanja ESG procesa poduzeća te usmjerava na konkretne aktivnosti daljnjeg razvoja.

Prvi je korak pristupa analizi ispuniti [UPITNIK](#) koji je jednostavno i jasno formuliran skup pitanja po čimbenicima održivog poslovanja (ESG).

OPĆA	OKOLIŠNA	DRUŠTVENA	UPRAVLJAČKA
· Glavna i ostale industrije klijenta (NACE)? · Izvještavanje pojedinačno ili konsolidirano? · Obveznik izrade nefinancijskih izvješća (NFRD, CSRD) ili planira? · Izvještajna godina (+ bazna i ciljna godina) · Vanjski ESG rating	· Staklenički plinovi · Energija · Otpad i onečišćenje · Korištenje vode · Korištenje zemljišta · Proizvodnja · Skrb za životinje · Utjecaj na okoliš, katastrofe i osiguranje · Taksonomija · Tranzicijski plan ulaganja (investicija) · Specifično za industriju	· Prava radnika · Raznolikost / Jednake mogućnosti · Ljudska prava · Prava potrošača · Društvena odgovornost	· Upravljačka struktura · Upravljanje rizicima · Poslovna etika · Lanac opskrbe · Upravljanje kvalitetom · Usklađenost · Izvještavanje o održivosti · Ostalo izvještavanje

Upitnik je prilagođen velikim poduzećima, obveznicima izvještavanja o održivosti, ali i malim i srednjim poduzećima kojima je ESG rating alat za jednostavniji pristup i opstanak u dobavljačkom lancu većih sustava te kako bi mogli učinkovitije odgovoriti na zahtjeve financijskih institucija, tržišta kapitala i svih dionika u vlastitom lancu vrijednosti. Upitnik sadrži potrebne upute za ispunjavanje i informacije o izvorima podataka.

Nakon primljenih inputa primjenjuje se posebna metodologija ESG ratinga Hrvatske gospodarske komore koja uključuje uravnotežene kriterije na temelju dobivenih podataka poduzeća, dostupnih javnih i relevantnih izvora te industrijskih prosjeka određenih sektora.

ESG rating sadrži i kriterije primjenjive za određenu industriju te primjenjivost poslovnih modela održivosti radi dugoročnoga održivog poslovanja sa svrhom kao najvišim ciljem.

03

STVORENA VRIJEDNOST

- Ekonomska dodana vrijednost
- Vrijednost za dioničare
- Povrat na kapital
- Povrat na ulaganja

02

UTJECAJ NA POSLOVANJE

- Reputacija
- Operativna učinkovitost
- Otvaranje novih tržišta
- Bolji odnos s kupcima
- Smanjen profil rizika
- Razvoj zaposlenika
- Rast inovacija
- Rast kreditnog rejtinga
- Konkurentska prednost

01

POKRETAČI VRIJEDNOSTI

- ESG ulaganja i očekivane koristi
- Nefinancijski aspekti poslovanja
- Upravljanje rizicima

06

POJMOVI I ZNAČENJE KRATICA

POJMOVI I KRATICE	ZNAČENJE
CBAM	Uredba (EU) 2023/956 o mehanizmu prilagodbe ugljika na granici (engl. Carbon Border Adjustment Mechanism) koja uspostavlja cijenu ugljika za uvezene proizvode s visokim emisijama ugljika kako bi se spriječilo istjecanje ugljika i potaknulo smanjenje emisija
CRVA	Procjena klimatskih rizika i ranjivosti (engl. Climate Risk and Vulnerability Assessment)
CSDDD	Direktiva o dužnoj pažnji za održivo poslovanje kojom se trebaju spriječiti negativni utjecaji poduzeća na ljudska prava i okoliš u vlastitim operacijama i lancima vrijednosti poduzeća
CSRD	Direktiva (EU) 2022/2464 o korporativnom izvješćivanju o održivosti (engl. Corporate Sustainability Reporting Directive)
DPP	Digitalna putovnica za proizvode (engl. Digital Product Passport) sadrži informacije o okolišnoj održivosti proizvoda, a predviđena je u prijedlogu nove Uredbe o ekološkom dizajnu za održive proizvode.
DVOSTRUKA ZNAČAJNOST	Dvostruka značajnost jest koncept koji uvodi CSRD i mora se primijeniti u procjeni značajnosti prema ESRS-u, u kojoj poduzeća moraju razmotriti kako njihove radnje utječu na ljude i planet (značajnost učinaka), ali i kako ESG čimbenici mogu financijski utjecati na njih (financijska značajnost).
EED	Direktiva (EU) 2012/27 o energetske učinkovitosti (engl. Energy Efficiency Directive)
EFRAG	Europska savjetodavna skupina za financijsko izvještavanje koja je razvila ESRS
ESAP	Europska jedinstvena pristupna točka (engl. European Single Access Point) za pristup javnim financijskim informacijama i informacijama povezanim s održivošću o poduzećima iz EU-a i investicijskim proizvodima EU-a
ESB	Europska središnja banka

ESEF	Europski jedinstveni elektronički format (engl. European Single Electronic Format) jest elektronički format financijskih izvještaja koji se koristi iXBRL formatom, pri čemu su pojedini elementi objavljenih financijskih izvještaja direktno vezani (označeni) uz pojedine odrednice Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja.
ESG	Procjena klimatskih rizika i ranjivosti (engl. Climate Risk and Vulnerability Assessment)
ESG rating	Okolišni, društveni i upravljački čimbenici (engl. Environmental, Social and Governance), odnosno tri središnja čimbenika koja se obično upotrebljavaju u procjeni održivosti i etičkog utjecaja poduzeća ili investicije
ESMA	Europsko nadzorno tijelo za vrijednosne papire i tržišta kapitala
ESPR	Uredba o ekološkom dizajnu za održive proizvode (engl. Ecodesign for Sustainable Products Regulation)
ESRS	Europski standardi izvještavanja o održivosti (engl. European Sustainability Reporting Standards) koje je razvila Europska savjetodavna skupina za financijsko izvještavanje (EFRAG)
ESRS LSME	ESRS standardi izvještavanja za MSP-ove koji kotiraju na burzi (engl. ESRS for Listed SMEs)
ESRS VSME	Dobrovoljni ESRS standardi izvještavanja za neuvrštene MSP-ove (engl. Voluntary ESRS for SMEs)
EU	Europska unija
EU Ecolabel	Znak za okoliš EU-a, službena dobrovoljna ekooznaka EU-a namijenjena označavanju proizvoda i usluga s manje nepovoljnim utjecajem na okoliš tijekom životnog ciklusa, u odnosu na slične ili iste proizvode i usluge iz iste skupine proizvoda
EU ETS	Sustav Europske unije za trgovanje emisijama, odnosno emisijskim jedinicama radi smanjenja emisija stakleničkih plinova, uspostavljen Direktivom 2003/87/EZ o uspostavi sustava trgovanja emisijskim jedinicama stakleničkih plinova unutar Unije
EU taksonomija	Uredba (EU) 2020/852 o uspostavi okvira za olakšavanje održivih ulaganja, klasifikacijski sustav za ekonomske aktivnosti koje pridonose klimatskim i okolišnim ciljevima EU-a
EUROPSKI ZELENI PLAN	Strategija EU-a iz 2019. godine čiji je cilj transformirati EU u pravedno i uspješno društvo sa suvremenom, efikasnom i konkurentnom ekonomijom s nultom netoemisijom stakleničkih plinova do 2050. godine putem ulaganja u istraživanja i inovacije te očuvanje okoliša uključujući smanjenje emisije stakleničkih plinova za 55 posto do 2030. godine. Europski zeleni plan (engl. European Green Deal) prva je opća strategija Komisije, čiji je cilj provedba UN-ove Agende za 2030. godinu te ciljeva održivog razvoja UN-a.

GAR	Omjer zelene imovine (engl. Green Asset Ratio) koji predstavlja postotak imovine koja se smatra okolišno održivom u odnosu na ukupnu vrijednost imovine financijske institucije. Visok GAR upućuje na to da financijska institucija ima značajan udio okolišno održivih investicija u svome portfelju, dok nizak GAR može upućivati na manju angažiranost u ovim pothvatima ili potrebu za većim fokusom na okolišno održive investicije.
GRI	Omjer zelenih ulaganja (engl. Green Investment Ratio) koji predstavlja udio ulaganja upravitelja imovinom, koje su usmjerene na djelatnost usklađene s EU taksonomijom
HGK	Hrvatska gospodarska komora
ILO	Međunarodna organizacija rada
IPCC	Međuvladin panel za klimatske promjene
IRO	Zahtjevi za objavljivanje u ESRS-u u vezi s upravljanjem učincima, rizicima i prilikama (engl. Impacts Risks and Opportunities), a odnose se na postupke na temelju kojih poduzeće (i) utvrđuje učinke, rizike i prilike i procjenjuje njihovu značajnost te (ii) upravlja značajnim čimbenicima održivosti pomoću politika i mjera
KPI	Ključni pokazatelj uspješnosti (engl. Key Performance Indicator)
KRI	Ključni pokazatelj rizika (engl. Key Risk Indicator)
MSP	Mali i srednji poduzetnici
MT	Zahtjevi za objavljivanje u ESRS-u u vezi s pokazateljima i ciljanim vrijednostima (engl. Metrics and Targets), a koji se odnose na uspješnost poduzeća, što uključuje ciljeve koje je ono postavilo i napredak u njihovu ostvarivanju
NACE	Statistička klasifikacija ekonomskih djelatnosti u EU-u
NFRD	Direktiva 2014/95/EU o nefinancijskom izvještavanju (engl. Non-Financial Reporting Directive)
OECD	Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj
PAI	Glavni negativni utjecaji (engl. Principle Adverse Impacts) koji se moraju objaviti u sklopu PAI izjave prema SFDR-u
PARIŠKI SPORAZUM	Globalni sporazum o klimatskim promjenama iz 2015. godine čiji je cilj ograničiti porast globalne prosječne temperature na „znatno manje“ od 2 °C odnosno do 1,5 °C u odnosu na predindustrijsko razdoblje

PAT	Modul politika, radnji i ciljeva (engl. Policies, Actions and Targets) u sklopu ESRS VSME-a
PONOR UGLJIKA	Sustav koji apsorbira više ugljika nego što ga emitira. Glavni prirodni ponori su tlo, šume i oceani.
R2R	Direktiva o pravu na popravak (engl. Right to Repair), koja je u procesu donošenja, propisuje nova zajednička pravila za sprečavanje preuranjenog odlaganja robe koja se može popraviti.
RCP	Reprezentativni putovi koncentracije (engl. Representative Concentration Pathways) scenariji su klimatskih promjena za projekciju budućih koncentracija stakleničkih plinova. Ovi putovi opisuju buduće koncentracije stakleničkih plinova i službeno ih je usvojio IPCC.
RED	Direktiva (EU) 2018/2001 o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora (engl. Renewable Energy Directive)
REPowerEU	Plan EU-a za smanjenje ovisnosti o ruskoj nafti i plinu te ubrzanje tranzicije na obnovljive izvore energije
SBM	Zahtjevi za objavljivanje u ESRS-u u vezi sa strategijom (engl. Strategy and Business Model), a odnose se na način na koji su strategija i poslovni modeli poduzeća povezani s njegovim značajnim učincima, rizicima i prilikama uključujući načine na koje poduzeće obrađuje te učinke, rizike i prilike
SDG	17 globalnih ciljeva održivog razvoja UN-ova Programa održivog razvoja do 2030. godine
SFDR	Uredba (EU) 2019/2088 o objavama povezanim s održivošću u sektoru financijskih usluga
SMANJENJE EMISIJA STAKLENIČKIH PLINOVA	Smanjenje emisija stakleničkih plinova poduzeća iz opsega 1, 2, 3 ili ukupnih emisija stakleničkih plinova na kraju izvještajnog razdoblja u odnosu na emisije u referentnoj godini. Smanjenje emisija može, među ostalim, biti rezultat energetske učinkovitosti, elektrifikacije, dekarbonizacije dobavljača, dekarbonizacije kombinacije izvora električne energije, razvoja održivih proizvoda ili promjena u okviru za izvještavanje ili djelatnostima (npr. eksternalizacija, smanjeni kapaciteti), pod uvjetom da se ostvare u okviru vlastita poslovanja i višim i nižim razinama lanca vrijednosti poduzeća. Uklonjene i izbjegnute emisije ne smatraju se smanjenjem emisija.
SPREMNI ZA 55 POSTO	Europskim zakonom o klimi EU se obvezao da će do 2030. svoje netoemisije stakleničkih plinova smanjiti za barem 55 posto. Zakonodavnim paketom „Spremni za 55 posto” svim se sektorima gospodarstva u EU-u omogućava da se pripreme za postizanje tog cilja, a EU-u da počne ostvarivati svoje klimatske ciljeve na pravedan i troškovno učinkovit način uz očuvanje konkurentnosti.

**STAKLENIČKI
PLINOVİ**

Staklenički plinovi djeluju poput staklenika, zadržavajući sunčevu toplinu i sprečavajući njezin povratak u svemir, čime povećavaju temperaturu Zemlje. Iako su mnogi staklenički plinovi prirodno prisutni, ljudska aktivnost povećava njihovu količinu. To pojačava efekt staklenika i mijenja klimu, što dovodi do promjena u obrascima padalina, porasta prosječnih temperatura i klimatskih ekstrema poput toplinskih valova i poplava. Sedam vrsta stakleničkih plinova koji su obuhvaćeni Pariškim sporazumom, čiji je cilj koordinacija globalnog odgovora na klimatske promjene, jesu: (i) plinovi koji se prirodno pojavljuju u atmosferi, ali i nastaju zbog ljudskih aktivnosti (ugljičkov dioksid (CO₂), metan (CH₄), dušikov oksid (N₂O)) i (ii) fluorirani plinovi koje stvaraju ljudi i imaju visok potencijal globalnog zatopljenja, često nekoliko tisuća puta jači od CO₂ (sumporov heksafluorid (SF₆), dušikov trifluorid (NF₃), fluorougljikovodici (HFC) i perfluorougljici (PFC)). Emisije stakleničkih plinova dijelimo na Opseg 1 (izravne emisije iz izvora u vlasništvu ili pod kontrolom poduzeća), Opseg 2 (neizravne emisije iz proizvodnje nabavljene električne energije, pare, energije za grijanje ili energije za hlađenje koju je poduzeće potrošilo) te Opseg 3 (15 kategorija neizravnih emisija stakleničkih plinova koje nisu uključene u Opseg 2 i koje nastaju u lancu vrijednosti izvještajnog poduzeća).

UN

Ujedinjeni narodi

XBRL

Prošireni poslovni jezik za izvještavanje (engl. eXtensible Business Reporting Language) za elektroničku komunikaciju s financijskim, računovodstvenim i poslovnim podacima, koji omogućava standardizaciju i usporedivost

Hrvatska gospodarska komora
Sektor za industriju i održivi razvoj
Odjel za energetiku, zaštitu okoliša i komunalno gospodarstvo
Rooseveltova trg 2, Zagreb
esg@hgk.hr

